

Република Србија
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА
Фабрисова 10, Београд

**ПРОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ ЦИЉЕВА И ИСХОДА ПРОГРАМА ОГЛЕДА
У ПОДРУЧЈУ РАДА ЕКОНОМИЈА, ПРАВО И АДМИНИСТРАЦИЈА**

**ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР
ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛ ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР**

Београд, 2011

САДРЖАЈ

страна

РЕЗИМЕ		
1.	Основа за вредновање програма огледа и постојећи контекст	
2.	Циљеви и исходи програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор	
3.	Заинтересоване стране, учесници и корисници вредновања програма огледа.....	
4.	Циљ и задаци у поступку вредновања	
5.	Поступак вредновања програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор	
6.	Значајна питања која нису могла бити истражена	
РЕЗУЛТАТИ ВРЕДНОВАЊА ПРОГРАМА ОГЛЕДА ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР И ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР		
1.	Мишљења наставника о квалитету најважнијих аспеката огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор (према циљевима и исходима програма датим у Правилнику)	
2.	Мишљење ученика о квалитету најважнијих аспеката огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор (према циљевима и исходима програма датим у Правилнику)	
3.	Образовна постигнућа ученика – показатељи квалитета огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор	
4.	Пословни администратори и финансијски администратори на тржишту рада – процена припремљености за рад након завршетка огледних профила	
5.	Потребе тржишта рада и могућности за запошљавање након завршетка школовања у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор	
6.	Предности и недостаци огледног профила Пословни администратор према резултатима праћења реализације	
7.	Предности и недостаци огледног профила Финансијски администратор према резултатима праћења реализације	

8.	Резултати мониторинг студије о квалитету новог концепта матурског испита у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор	
9.	Резултати праћења огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор у оквиру стручно-педагошког надзора просветних саветника	
10.	Поређење огледних програма Пословни администратор и Финансијски администратор са постојећим изабраним програмима.....	
ЗАКЉУЧЦИ		
ОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ ЦИЉЕВА И ИСХОДА И ПРЕДЛОГ МИНИСТРУ		
ЛИТЕРАТУРА		
ПРИЛОЗИ		

РЕЗИМЕ

На основу надлежности прописаних *Законом о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 72/2009), Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања реализовао је евалуативно истраживање са циљем процене остварености циљева и исхода огледних програма образовања Пословни администратор и Финансијски администратор. Истраживањем су обухваћене главне циљне групе укључене у ове огледне програме. У прикупљању и анализи валидних и поузданих података о кључним аспектима рада у програмима огледа примењена је триангулација истраживачких метода и техника. За потребе овог истраживања утврђен је узорак школа са оба образовна профила у којима је спроведено истраживање.

У утврђивању предности и недостатака огледних профила анализирани су и резултати праћења реализације у школама према методологији Завода за унапређивање образовања и васпитања и резултати мониторинг студија које је подржавао ГТЗ.

Према мишљењу главних циљних група – ученика, наставника и представника привреде, огледни профили Пословни администратор и Финансијски администратор одговарају на потребе тржишта рада, али је индикативан податак да се незнатан број ученика који заврше ове профиле опредељује за рад после завршене школе. У ове огледне профиле уписују се успешни ученици, задржавају успех током школовања и већ унапред се одлучују за наставак школовања на факултетима.

Постављени исходи стручног образовања адекватно су одмерени и омогућавају планирање наставе која је усмерена на развој трансферних и функционалних знања, вештина и ставова. Ученици и наставници сматрају да су постављени исходи важни за будући посао, али ученици показују извесну несигурност у погледу савладаности одређених знања, вештина и радних компетенција.

Новим концептом матурског испита уведена су битна побољшања, како у садржају испита, тако и у начину спровођења. Посредством екстерних чланова комисија за матурски испит, стварају се основе за системско уређивање сарадње система образовања и привреде.

Систем праћења реализације огледних профила у школама није у потпуности функционисао јер су подаци којима се располаже некомплетни. Републички координатори указују на неажурност школа и наставника у достављању тражених података. Због тога се сугерише преиспитивање постојеће методологије праћења и усаглашавање поступака екстерног вредновања које се примењује у вршењу стручно-педагошког надзора на основу Стандарда квалитета рада школа, које је усвојио Национални просветни савет у децембру 2010. године.

Уважавајући наведене налазе и закључке, препоручује се министру просвете и науке да, у законом прописаном поступку, донесе одлуку да образовни профил Пословни администратор и образовни профил Финансијски администратор добију статус редовних програма образовања у подручју рада економија, право и администрација, почев од школске 2011/2012. године, уз обавезну ревизију програма на основу сугестија тимова наставника, резултата мониторинг студија и резултата ове евалуативне студије.

Кључне речи: вредновање огледа, огледни профил Пословни администратор, огледни профил Финансијски администратор, исходи стручног образовања, нови концепт матурског испита, систем праћења реализације

1. Основа за вредновање програма огледа и постојећи контекст

Ступањем на снагу новог *Закона о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 72/2009), Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања поверени су послови вредновања остварености циљева и исхода у програмима огледа. Ова надлежност односи се и на програме огледа у предшколском, основном и средњем образовању који су започети пре доношења овог закона. У складу са новом законским основом, дописом бр. 611-00-00545/2011-03, од 15.03.2011. године, Министарство просвете и науке упутило је захтев Заводу за вредновање квалитета образовања и васпитања да изврши вредновање остварености циљева и исхода два четворогодишња образовна профила – Пословни администратор и Финансијски администратор, који су развијани у оквиру међународне сарадње Републике Србије и Савезне Републике Немачке. На самом почетку реформе средњег стручног образовања, која је започета 2002. године, у оквиру пројекта Немачке организације за техничку сарадњу (ГТЗ¹) започето је са пружањем помоћи у развоју и успостављању нових образовних профила у подручју рада екомонија, право и администрација.

Први огледни програм под називом **Пословни администратор** уведен је шк. 2003/2004. године, а огледни програм **Финансијски администратор** уведен је шк. 2004/2005. године. У јуну 2011. године, према новом концепту матуре са елементима екстерног вредновања, матурираће пета генерација ученика у профилу Пословни администратор и четврта генерација ученика у профилу Финансијски администратор.

У току реализације, Министарство просвете и ГТЗ остваривали су сарадњу по свим питањима од значаја за развој ових огледних профила, а Завод за унапређивање образовања и васпитања бавио се праћењем реализације и унапређивања програма, о чему говоре студије о резултатима мониторинга и процесне евалуације одређених аспеката огледа. На основу утврђене методологије праћења реализације огледних профила, на основу анкета које су спроводили републички и школски координатори², осмишљаване су активности подршке и усмеравана је подршка ГТЗ-а. Тако су успостављени различити

---

¹ Нова скраћеница ГИЗ

² Пакет анкета за школе са огледним образовним профилима и база података о учесницима у огледима

форуми и секције наставника, које су се бавиле унапређивањем одређених елемената огледа (нпр. форум просветних саветника, секција – матура и др.).

У оквиру подршке за стручно усавршавање наставника у огледним профилима, ГТЗ је обезбедио финансијску и стручну помоћ за реализацију обука од значаја за квалитетан рад у школама. Према евиденцији Удружења грађана професора средњих школа *Доситеј*, од почетка реализације огледа до краја шк. 2008/2009. године обукама је било обухваћено 1.400 наставника. У том периоду највећи број учесника био је на обукама *Активно оријентисана настава* (666), *Обука у бироу* (312), *Обука из области предузетништва* (184) и *Тестови и оцењивање* (109). У шк. 2009/2010. години обучено је 1.109 наставника, највише у оквиру теме *Тестови, оцењивање и развијање задатака* (308). У школској 2010/2011. години, до априла 2011. године обукама је било обухваћено 206 учесника. Највећи број ових обука акредитован је од стране Завода за унапређивање образовања и васпитања. Детаљан приказ реализованих обука са темама и бројем учесника дат је у ***Прилогу 1.***

Основна програмска акта према којима се остварује овај огледни програм су:

1. *Правилник о наставном плану и програму огледа за образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр.14/04, 11/05, 17/06, 18/07, 1/08)*
2. *Правилник о ближим условима у погледу школског простора, опреме и наставних средстава у стручним школама које остварују наставни план и програм огледа за образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор, Банкарски службеник и Службеник осигурања („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 2/09)*
3. *Правилник о врсти образовања наставника у стручним школама које остварују наставни план и програм огледа за образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр.14/04).*

1.1. Пословни администратор – У првој години огледне примене уведен је у 18 школа, а у шк. 2010/2011. години спроводи се у 27 школа, у 134 одељења (видети *Табелу 1*). У току реализације, у наставном плану и програму извршене су две ревизије – у наставном предмету Право, а уведен је и предмет Предузетништво.

Табела 1– Приказ школа и одељења по разредима са огледним програмом Пословни администратор у шк. 2010/2011. години

ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР (ПА)						
Бр.	Назив школе	Место	1. разред	2. разред	3. разред	4. разред
1.	Економска школа	Кула	2	2	2	2
2.	Правно-пословна школа	Ниш	2	2	2	2
3.	Економска школа	Стара Пазова	1	1	1	1
4.	Економска школа	Зрењанин	1	1	1	1
5.	Средња економска школа	Сомбор	2	1	2	1
6.	Правно-биротехничка школа	Земун	2	2	2	2
7.	Економска школа	Краљево	1	1	2	2
8.	Друга економска школа	Београд	2	2	2	2
9.	Економска школа	Бор	1	1	1	1
10.	Економска школа	Бечеј	2	2	2	2
11.	Правно-пословна школа	Београд	2	2	2	2
12.	Економско-угоститељска школа	Аранђеловац	1	1	1	2
13.	Економска школа	Ужице	1	1	1	1
14.	Економска школа	Ваљево	2	2	2	2
15.	Економска школа	Крушевац	1	1	1	2
16.	Економска школа	Сопот	1	1	1	1
17.	Економска школа	Врање	2	2	2	2

18.	Економска школа	Зајечар	1	1	1	1
19.	Економска школа	Сента	2	2	2	0
20.	Средња школа	Ариље	1	1	1	1
21.	Техничка школа	Пожега	1	1	1	1
22.	Средња школа	Темерин	1	1	0	0
23.	Економска школа	Смедерево	1	1	0	0
24.	Економска школа	Лозница	1	1	0	0
25.	Економско-трговинска школа	Шабац	1	1	0	0
26.	Економско-трговинска школа	Нови Пазар	1	0	0	0
27.	Економска школа „Ђука Динић“	Лесковац	1	0	0	0
Укупан број одељења у четири разреда – 134			37	34	32	31

1.2. Финансијски администратор – Развоју огледног образовног профила Финансијски администратор претходила је секторска анализа у којој је учествовао велики број стручњака из области финансија и рачуноводства, који су у низу радионица дефинисали дужности и задатке, као и компетенције овог занимања. Резултати обимних анализа послужили су наставницима средњих стручних школа из области економије, права и администрације да креирају наставни план и програм за нови образовни профил.

У првој години примене огледни програм је уведен у 19 школа, а у шк. 2010/2011. години проширио се на 27 школа, са укупно 108 одељења (видети *Табелу 2*). Измене и допуне наставног програма огледног образовног профила Финансијски администратор извршене су 2007. године у следећим елементима:

- очекивани исходи стручног образовања прегледно су приказани по радним компетенцијама, знањима, вештинама и ставовима који се очекују од ученика по завршеном образовању (било их је превише и били су уопштени и немерљиви);

- програм предмета Економска географија претрпео је измене у називу предмета и дефинисане су теме и број часова по темама;
- модулима у финансијско-рачуноводственој обуци прецизирана је дужина трајања и програм је делимично усклађен са предметом Рачуноводство.

Табела 2 – Приказ школа и броја одељења по разредима са огледним програмом Финансијски администратор у шк. 2010/2011. години

ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР (ФА)						
Бр.	Назив школе	Место	1. разред	2. разред	3. разред	4. разред
1.	Економско-трговинска школа	Кикинда	1	1	1	1
2.	Економско-трговинска школа „Јован Трајковић“	Зрењанин	1	1	1	1
3.	Економско-трговинска школа	Кула	1	1	1	1
4.	Средња економска школа	Сомбор	1	1	1	1
5.	Економско-трговинска школа	Бечеј	1	1	1	1
6.	Економска школа „9. мај“	Сремска Митровица	1	1	1	1
7.	Друга економска школа	Београд	2	2	2	2
8.	Економска школа „Нада Димић“	Земун	2	2	2	2
9.	Пета економска школа „Раковица“	Београд, Раковица	1	1	1	1
10.	Економско-трговинска школа	Београд, Сопот	1	1	1	1
11.	Економско-трговинска школа	Параћин	2	2	2	2
12.	Економско-трговинска школа	Пријеполје	1	1	1	1
13.	Економска школа	Ужице	1	1	1	1
14.	Економско-трговинска школа	Шабач	2	2	2	2

15.	Економско-трговачка школа „Књаз Милош“	Горњи Милановац	1	1	1	1
16.	Економска школа	Чачак	2	2	2	2
17.	Економско-трговинска школа	Бор	1	1	1	1
18.	Економско-трговинска школа	Зајечар	1	1	1	1
19.	Економска школа	Пирот	1	1	1	1
20.	ЕУШ „Слободан Минић“	Аранђеловац	1	1	0	0
21.	Економско-трговинска школа	Крушевац	1	1	0	0
22.	Средња школа „Свети Сава“	Бујановац	1	1	0	0
23.	Економско-трговинска школа	Врање	1	1	0	0
24.	Економска средња школа „Боса Милићевић“	Суботица	1	0	0	0
25.	Економско-трговинска школа	Смедерево	1	0	0	0
26.	Средња школа „Бранислав Нушић“	Сокобања	1	0	0	0
27.	Економска школа „Ђука Динић“	Лесковац	1	0	0	0
Укупан број одељења у четири разреда – 108			32	28	24	24

1. Циљеви и исходи програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор

Правилником о наставном плану и програму огледа за образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор прописани су исти циљеви и исходи за оба огледна профила. Напомињемо да су исте формулације циљева и исхода дате за највећи број огледних профила који данас функционишу у систему образовања Републике Србије. Будући да се ради о великом броју различитих профила у различитим подручјима рада, који су уведени као одговор на различите потребе тржишта рада или потребе

образовне теорије и праксе, јединствене листе циљева и исхода програма огледа немају увек оправдање.

У случају ова два огледна профила, који нису развијени из постојећих „класичних“ профила, у постављеним циљевима и исходима огледа нису функционалне оне формулације које упућују на поређење (нпр. ефикасније, подстицајније). Друго, ниво општости одређених циљева огледа је такав да представља озбиљан проблем у одређивању предмета мерења, а свако вредновање подразумева одређено мерење.

Извод из Правилника

Циљ огледа:

Унапређење квалитета и осавремењивање образовно-васпитног рада кроз:

- увођење у свакодневну наставну праксу савремених и ефикасних метода рада са ученицима;
- увођење новог наставног плана и програма у циљу остваривања исхода стручног образовања и образовања уопште;
- повећање фонда часова вежби ради успешног остваривања циљева образовања за овај образовни профил;
- успостављање вишег нивоа корелације наставних садржаја;
- израду критеријума оцењивања и грађења стандарда оцењивања ученика;
- проверу концепта стручне матуре.

Увођење организационих новина:

- прилагођавање организације наставног процеса у школи, у оквиру годишњег фонда часова, а у складу са очекиваним исходима стручног образовања и условима рада у школи и на радном месту;
- наставни садржаји су организовани модуларно за поједине општестручне и све стручне предмете;
- модули се реализују кроз теоријску наставу, вежбе и наставу у блоку.

Очекивани исходи огледа

Брзо адаптирање ученика на услове рада.

Унапређен и квалитетан образовно-васпитни рад кроз:

- ефикасније и подстицајније методе рада са ученицима примењене у свакодневној образовној пракси;
- ефикасније усвајање генеративних, трансферних и функционалних знања и вештина, релевантних за будућу професију као резултат модуларног приступа;
- оцењивање ученика у односу на очекиване исходе;
- развијање система праћења остварености наставног програма на нивоу школе и на нивоу Републике.

У даљој конкретизацији исхода, формулисани су исходи стручног образовања и то у оквиру очекиваних знања, вештина и компетенција, чиме се обезбеђује лакше планирање у настави, праћење напредовања ученика и објективније вредновање и самовредновање (исходи стручног образовања за оба образовна профила приказани су у *Прилогу 2*).

2.1. Нови концепт стручне матуре

Увођењем огледног профила Пословни администратор, а годину дана касније и профила Финансијски администратор, систем средњег стручног образовања у Републици Србији добио је, у односу на постојеће стање, нови, аутентични концепт стручне матуре, којим су уведене значајне новине.

Програм матурског испита у овим огледним образовним профилима припремљен је уз консултације и према захтевима социјалних партнера – Уније послодаваца, Привредне коморе Србије, одговарајућих пословних удружења и уз активно учешће средњих стручних школа у којима се спроводи оглед. Концепт је развијан на основу свеобухватног истраживања различитих међународних концепата матуре, уз уважавање постојећих искустава у овој области у Републици Србији.

Матурским испитом по новом концепту проверава се да ли је ученик, по успешно завршеном четворогодишњем образовању, стекао програмом прописана знања, вештине и главне стручне компетенције за занимање за које се припремао.

Нови концепт матурског испита, који се примењује у огледним одељењима образовних профила који су предмет вредновања, заснован је на принципима:

- уједначавања квалитета на републичком нивоу
- увођења елемената екстерног оцењивања
- унапређивања квалитета оцењивања
- тимског рада свих актера у школи.

Матурски испит садржи три независна испита:

- испит из књижевности и језика на којем се ученик школовао (писани рад)

- испит за проверу стручно-теоријских знања (тест)
- матурски практични рад (израда радних задатака према главним радним компетенцијама).

Све школе добијају приручник за полагање матурског испита за сваки образовни профил. Испитну комисију за матерњи језик чине три наставника матерњег језика. Сваки писани рад прегледају три члана комисије и изводе јединствену оцену. Испитну комисију за тест за проверу стручно-теоријских знања чине три наставника стручних предмета. Испитну комисију за матурски практични рад чине најмање три члана и три заменика, које именује директор школе. Ову комисију чине: два наставника стручних предмета за дати образовни профил, од којих је један председник комисије и представник послодаваца, односно стручњак у области истог нивоа образовања кога именује Унија послодаваца Србије у сарадњи са одговарајућим удружењима, Привредном комором Србије и Заводом за унапређивање образовања и васпитања. Прва генерација ученика образовног профила Пословни администратор завршила је своје школовање полагањем матурског испита школске 2006/2007. године, а 2007/2008. године у огледном профилу Финансијски администратор.

3. Заинтересоване стране, учесници и корисници вредновања програма огледа

Главне **заинтересоване стране** за релевантне податке о квалитету огледних програма и остварености циљева и исхода огледа су: Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Савет за стручно образовање и образовање одраслих, Завод за унапређивање образовања и васпитања и реализатори огледних програма (школе). Министарство просвете, науке и технолошког развоја, као носилац политике развоја система образовања, заинтересовано је за објективне и поуздане информације на основу којих ће донети одлуку о њиховом даљем развоју, односно статусу. У оквиру реформе средњег стручног образовања, процена остварености циљева и исхода огледних програма образовања је у функцији развоја нових предлога и идеја о томе шта понудити будућим средњошколцима у Србији. С друге стране, реализаторима огледних профила потребно је да сагледају резултате и проблеме у примени и да се припреме за нове изазове у раду.

Индиректно, за резултате процене квалитета огледних образовних профила заинтересовани су државни органи, јавне установе и удружења који, у оквиру законом

прописаних надлежности, разматрају питања из области образовања – Национална служба за запошљавање, Привредна комора Србије, Унија послодаваца и друге асоцијације привредника.

Учесници у вредновању програма образовања су:

- Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања (запослени и спољни сарадници)
- руководиоци, стручни сарадници, наставници, ученици школа у којима се вреднују огледни профили
- социјални партнери школа у којима се вреднују образовни профили
- републички координатори за праћење огледних профила.

Носилац вредновања огледних програма је Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања, а техничку и логистичку помоћ у реализацији омогућила је организација ГИЗ.

Корисници резултата вредновања програма огледа су све наведене заинтересоване стране, као и стручњаци који се баве праћењем реализације Стратегије развоја средњег стручног образовања, Стратегије за смањење сиромаштва и других стратешких докумената Владе Републике Србије.

4. Циљ и задаци у поступку вредновања

Циљ вредновања је процена остварености циљева и исхода програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор. На основу резултата сумативног вредновања и резултата праћења реализације, министар просвете, науке и технолошког развоја доноси одлуку о даљем статусу ових образовних програма. Резултати вредновања биће презентовани главним учесницима, заинтересованим странама и широј стручној јавности.

Задаци у поступку вредновања:

1. Испитати мишљење наставника и ученика о квалитету реализације најважнијих аспеката огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор (према циљевима и исходима програма датим у Правилнику).

2. Анализирати образовна постигнућа ученика, као показатеље квалитета огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор.
3. Испитати да ли су ученици припремљени за рад након завршетка огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор и да ли знања и вештине које су стекли одговарају захтевима послодаваца у подручју рада економија, право и администрација.
4. Прикупити податке о потребама тржишта рада и могућностима за запошљавање након завршетка школовања у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор.
5. Утврдити предности и недостатке огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор на основу резултата праћења Завода за унапређивање образовања и васпитања и резултата других мониторинг студија.
6. Извршити поређење огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор са најсличнијим, већ постојећим образовним профилима у подручју рада економија, право и администрација (према кључним аспектима програма).

5. Поступак вредновања програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор

5.1. Узорак школа

Према подацима о броју школа приказаним у *Табели 1* и *Табели 2* може се закључити да се школе разликују према искуству у реализацији (године трајања огледа), броју одељења и заступљености огледа (један или два огледна програма). У дефинисању узорка школа у којима су спроведене истраживачке активности, водило се рачуна о регионалном распореду, а главни критеријуми за избор били су постојање оба огледна програма у школи и најмање једном спроведена огледна стручна матура у школи.

Табела 3 – Приказ узорка школа са бројем наставника и ученика

Ред. бр.	Назив школе	Место	Број наставника		Број ученика ПА		Број ученика ФА	
			ПА	ФА	3. р.	4. р.	3. р.	4. р.
1.	Економско-трговинска школа „Јован Трајковић“	Зрењанин	27	24	6	10	6	10
2.	Економско-трговинска школа	Кула	28	26	6	10	6	10
3.	Средња економска школа	Сомбор	21	21	6	10	6	10
4.	Економско-трговинска школа	Бечеј	15	15	6	10	3	10
5.	Друга економска школа	Београд	45	41	6	10	6	10
6.	Економско-трговинска школа	Сопот	29	28	6	10	6	10
7.	Економска школа	Ужице	35	36	6	10	6	10
8.	Економско-трговинска школа	Бор	25	24	6	10	6	10
9.	Економско-трговинска школа	Зајечар	28	30	6	10	6	10
Број ученика по профилима			253	245	54	90	51	90
Број ученика по циљним групама			552			231		
Укупан број ученика у истраживању			783					

5.2. Методе и инструменти

У складу са природом и комплексношћу предмета истраживања, уз сва методолошка ограничења и рокове, изабран је истраживачки приступ са комбиновањем квалитативне и квантитативне методе, у циљу обезбеђивања релевантности, поузданости и објективности прикупљених података о квалитету огледних програма.

Методе:

- квалитативне: индивидуални интервју, метод групне дискусије, анализа документације о праћењу програма огледа и документације школа
- квантитативне методе: анкетно испитивање наставника и републичких координатора.

Инструменти:

- анонимни упитник за наставнике у огледним профилима (сви наставници у програму огледа)
- анонимни упитник за ученике у програму огледа (већина ученика завршних разреда)
- упитник за републичког координатора
- структуриране листе питања за вођење групних дискусија (радионица) са ученицима у огледним програмима.

5.3. Опис инструмената

Упитник за наставнике у огледним профилима садржи петостепену скалу процене Ликертовог типа са 40 ставки (тврдњи), у односу на које су наставници изражавали лични став о кључним аспектима огледног профила: наставни план и програм, циљеве и исходе, праћење напредовања и оцењивање ученика, квалитет наставе, концепт матурског испита, стручно усавршавање наставника, средства и услове рада). Упитник садржи и 5 питања затвореног типа о квалитету и недостацима огледа.

Упитник за ученике у огледним профилима садржи питања на која су ученици групно одговарали (предности и недостаци огледног програма, процена релевантности и остварености појединачних исхода образовања у профилима), као и питања за индивидуалну примену о процени добити од школовања и професионалним плановима.

Упитник за републичке координаторе огледних профила садржи 16 питања отвореног и затвореног типа, у којима се од координатора тражи да изнесу своја лична виђења о квалитету реализације огледних профила.

5.4. Документација о праћењу огледних профила

– извештаји републичких координатора на основу упитника Б0, Б1, Б2, А1 и А2 (према методологији праћења реализације огледа у школској пракси коју је развио Завод за унапређивање образовања и васпитања): Б0 – упитник за наставнике који први пут предају у огледним одељењима, Б1 – упитник за квалитативну анализу програма на полугодишту и Б2 – упитник за квалитативну анализу програма на крају школске године, А1 – упитник са квантитативним подацима о постигнућима ученика на полугодишту и А2 – упитник са квантитативним подацима о постигнућима ученика на крају школске године

– студије о праћењу огледних профила које је објавио Завод за унапређивање образовања и васпитања и то: *Могућност запошљавања и процена оспособљености ученика из огледних образовних профила у подручју економије из угла послодаваца код којих се реализује практична настава* (2010), *Студија праћења ученика образовног профила Пословни администратор – оглед* (2009), *Могућност запошљавања и процена оспособљености ученика који су се школовали у огледним образовним профилима Пословни администратор, Финансијски администратор и Банкарски службеник из угла послодаваца – чланова матурских испитних комисија* (2010) и *Студија праћења реализације матурских испита у огледним одељењима у подручју рада економија, право и администрација* (2009)

– извештаји о мониторингу организације ГТЗ и то: *Мониторинг I финансијског администратора* (2007), *Извештај о практичној настави у профилима Пословни администратор* (2007), *ДАКУМ анализа посла књиговођа-рачуновођа* (2004), *Резултати*

мониторинга Финансијски администратор, 3. разред (2007), Резултати мониторинга Пословни администратор, 3. разред (2006), појединачни мониторинг извештаји о раду школа, Презентација сајма виртуелних предузећа (2007, 2008), Каталог сајма виртуелних предузећа (2006, 2009), Мониторинг практичне наставе – ПА и ФА (2008), сумарни извештај о праћењу огледа у оквиру вршења стручно-педагошког надзора (2010)

– *Приручник за праћење наставе у образовним профилима у статусу огледа (2010), резултат рада форума просветних саветника уз подршку ГТЗ.*

5. 5. Динамика вредновања

– 15. март 2011. – пријем захтева за вредновање

– 16–27. марта 2011. – прикупљање и анализа документације о праћењу реализације огледа

– 28–31. марта 2011. – дефинисање методологије вредновања, израда инструмената и обавештавање школа обухваћених истраживањем

– 4–8. априла 2011. – сарадња са републичким координаторима и имплементационом јединицом ГИЗ

– 11–15. априла 2011. – конципирање извештаја на основу прикупљених података

– 15–21. априла 2011. – анкетање наставника и ученика (теренски рад истраживача)

– 22–29. априла 2011. – унос података и статистичка обрада

– од 29. априла 2011. – израда извештаја о вредновању за Министарство просвете, науке и технолошког развоја

6. Значајна питања која нису могла бити истражена

У складу са предметом и циљевима истраживања, од одређених истраживачких задатака морало се одустати, јер није било могуће прикупити релевантне податке. Прво, није било могуће спровести објективно мерење остварености исхода у настави стручних предмета (тестирање) због пролећног распуста и термина за практичну наставу ученика, која се не одржава у школи, тако да ученици нису доступни истраживачима. Осим тога, припрема тестова знања и других инструмената за објективно мерење захтева много више времена од оног које је било на располагању, тако да се од ове намере морало одустати. Друго значајно питање односи се на поузданост податка о броју незапослених лица која су завршила огледне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор и податка о броју свршених ученика који су се запослили у струци. Суочени са проблемом „сиве зоне“ на тржишту рада, званични подаци Националне службе за запошљавање не могу бити једини извор за поуздано закључивање.

РЕЗУЛТАТИ ВРЕДНОВАЊА ПРОГРАМА ОГЛЕДА
ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР И ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР

1. Мишљења наставника о квалитету најважнијих аспеката огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор (према циљевима и исходима програма датим у Правилнику)

1.1. Мишљење наставника о огледном профилу Пословни администратор

Расподела одговора у 253 анонимна упитника приказана је у *Табели 4*. Добијени резултати анкете показују следеће:

- више од 50% испитаника се слаже или се у потпуности слаже са 39 од 40 тврдњи; напомињемо да су све тврдње дате у афирмативном облику и обухватају најважније аспекте рада у огледима;
- у тзв. позитивном делу расподеле највише је наставника који се опредељују за категорију „слажем се“, а упадљиво мање је оних који се опредељују за категорију „у потпуности се слажем“, што нам говори о томе да наставници нису у потпуности задовољни свим аспектима рада у огледу и да још увек има простора за унапређивање огледа;
- најмање слагање наставници изражавају са тврдњама о: развијеном социјалном партнерству, квалитету спољашњег праћења огледа, квалитету средстава и опреме, квалитету стручног усавршавања, функционалности исхода из позиције ученика, обиму и трајању модула и адекватности односа општеобразовних и стручних предмета (око 10% наставника опредељује се за категорије „уопште се не слажем“ и „не слажем се“);
- за највећи број тврдњи око 20% наставника нема јасан став (неопредељени су, не могу да се одлуче), што се може објаснити и недовољном информисаношћу о огледном профилу у коме наставници остварују наставу.

Табела 4 – Расподела одговора наставника у упитнику

Тврдње	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан/-на сам		Слажем се		У потпуности се слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Наставни план и програм огледног образовног профила ПА је квалитетан.	0	0,0%	15	5,9%	44	17,4%	148	58,5%	46	18,2%
2. Однос броја општеобразовних и стручних предмета у ПА је адекватан.	1	0,4%	14	5,5%	41	16,2%	153	60,5%	43	17,0%
3. Однос фонда часова општеобразовних и стручних предмета у профилиу ПА је адекватан.	1	0,4%	24	9,5%	64	25,3%	130	51,4%	33	13,0%
4. Фонд часова практичне наставе у образовном профилиу ПА је довољан да се остваре очекивани исходи.	6	2,4%	17	6,7%	54	21,3%	124	49,0%	52	20,6%
5. Захтеви који се постављају пред ученике у општеобразовним предметима профила ПА су добро одмерени.	0	0,0%	12	4,7%	58	22,9%	139	54,9%	42	16,6%
6. Захтеви који се постављају пред ученике у стручним предметима профила ПА добро су одмерени.	0	0,0%	5	2,0%	46	18,2%	157	62,1%	42	16,6%
7. Очекивани исходи образовања у образовном профилиу ПА су реално постављени.	1	0,4%	7	2,8%	46	18,2%	157	62,1%	41	16,2%
8. Модуларна настава у образовном профилиу ПА погодна је за квалитетан рад у стручним предметима.	0	0,0%	10	4,0%	50	19,8%	135	53,4%	57	22,5%
9. Обим и трајање модула у образовном профилиу ПА добро су одмерени.	1	0,4%	31	12,3%	66	26,1%	130	51,4%	24	9,5%
10. Очекивани исходи образовања у образовном профилиу ПА су мерљиви.	0	0,0%	12	4,7%	59	23,3%	147	58,1%	32	12,6%
11. Исходи образовања образовног профила ПА обезбеђују јасне критеријуме за оцењивање и праћење напредовања ученика.	1	0,4%	7	2,8%	46	18,2%	157	62,1%	40	15,8%
12. Исходи образовања у профилиу ПА јасно описују шта би ученици требало да знају, разумеју или за шта да буду оспособљени након завршетка модула.	0	0,0%	7	2,8%	42	16,6%	152	60,1%	52	20,6%
13. Ученици користе очекиване исходе образовања у профилиу ПА да би усмерили	1	0,4%	23	9,1%	70	27,7%	120	47,4%	39	15,4%

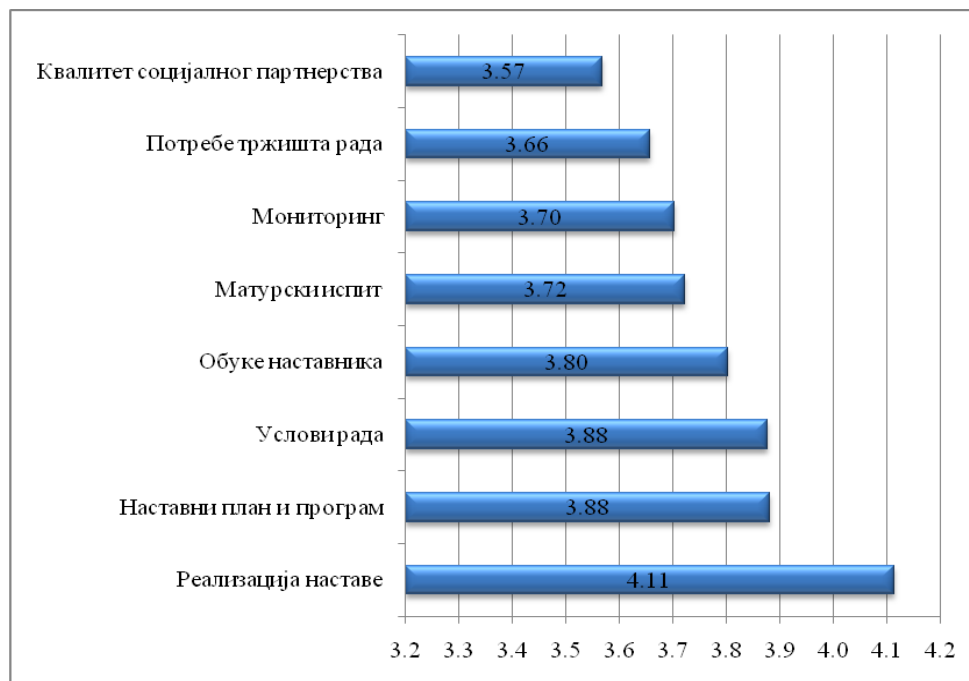

сопствено учење.										
14. У образовном профилу ПА ученици уче много корисних ствари.	1	0,4%	5	2,0%	27	10,7%	132	52,2%	88	34,8%
15. У образовном профилу ПА користе се ефикасне методе рада у настави.	1	0,4%	5	2,0%	27	10,7%	150	59,3%	69	27,3%
16. У процени остварености исхода у профилу ПА користе се технике за објективно оцењивање (тестирање, практични задаци и сл.).	0	0,0%	3	1,2%	20	7,9%	145	57,3%	85	33,6%
17. У образовном профилу ПА постоји флексибилност у избору садржаја, ресурса и метода којима се најефикасније подстиче остваривање исхода.	1	0,4%	12	4,7%	41	16,2%	126	49,8%	72	28,5%
18. Наставници у профилу ПА имају могућност прилагођавања метода оцењивања у складу са садржајима и захтевима одређених модула.	0	0,0%	5	2,0%	22	8,7%	151	59,7%	74	29,2%
19. У огледном профилу ПА ученици имају могућност да усвоје неопходна практична знања и вештине.	1	0,4%	3	1,2%	18	7,1%	137	54,2%	93	36,8%
20. У огледном профилу ПА развијен је систем за континуирано праћење напредовања ученика.	0	0,0%	10	4,0%	46	18,2%	145	57,3%	52	20,6%
21. У реализацији образовног профила ПА подстиче се и подржава тимски рад наставника.	4	1,6%	4	1,6%	45	17,8%	139	54,9%	61	24,1%
22. У образовном профилу ПА посебан значај се придаје стручном усавршавању наставника.	7	2,8%	24	9,5%	48	19,0%	118	46,6%	55	21,7%
23. У образовном профилу ПА наставници се обучавају за објективно оцењивање ученика.	7	2,8%	8	3,2%	44	17,4%	146	57,7%	47	18,6%
24. У образовном профилу ПА наставници се обучавају за реализацију модулارне наставе.	8	3,2%	21	8,3%	58	22,9%	122	48,2%	42	16,6%
25. У образовном профилу ПА наставници се обучавају за примену ефикасних метода рада са ученицима.	4	1,6%	16	6,3%	56	22,1%	117	46,2%	60	23,7%
26. Концепт матурског испита у образовном профилу ПА је одговарајући.	7	2,8%	19	7,5%	85	33,6%	109	43,1%	33	13,0%
27. Збирке задатака за припрему матурског испита у профилу ПА омогућавају квалитетну припрему ученика.	8	3,2%	8	3,2%	83	32,8%	112	44,3%	41	16,2%

28. Задаци за припрему матурског испита у профилу ПА одговарају постављеним исходима образовања.	5	2,0%	10	4,0%	87	34,4%	115	45,5%	35	13,8%
29. Начин спровођења матурског испита у образовном профилу ПА је одговарајући.	4	1,6%	19	7,5%	74	29,2%	111	43,9%	45	17,8%
30. Улога послодаваца на матурском испиту у профилу ПА је одговарајућа.	6	2,4%	17	6,7%	82	32,4%	104	41,1%	44	17,4%
31. Начин оцењивања на матурском испиту у профилу ПА је одговарајући.	5	2,0%	8	3,2%	67	26,5%	124	49,0%	48	19,0%
32. Приручници за припрему матурског испита у образовном профилу ПА омогућавају квалитетну припрему ученика.	6	2,4%	9	3,6%	80	31,6%	112	44,3%	44	17,4%
33. Улога ментора за припрему матурског испита у образовном профилу ПА квалитетно се остварује.	2	0,8%	6	2,4%	60	23,7%	126	49,8%	58	22,9%
34. За рад у образовном профилу ПА наставници имају одговарајућа наставна средства и опрему.	5	2,0%	30	11,9%	56	22,1%	127	50,2%	35	13,8%
35. Практична настава у образовном профилу ПА спроводи се у адекватним условима (вежбаоница, биро...).	0	0,0%	11	4,3%	34	13,4%	119	47,0%	89	35,2%
36. Спољашње праћење реализације образовног профила ПА од стране МП и ЗУОВ допринело је унапређивању рада у школама.	11	4,3%	24	9,5%	81	32,0%	108	42,7%	29	11,5%
37. Унутрашње праћење реализације образовног профила ПА у школама осигурава одрживост квалитета програма.	2	0,8%	9	3,6%	47	18,6%	144	56,9%	50	19,8%
38. Образовни профил ПА одговара потребама тржишта рада.	8	3,2%	17	6,7%	77	30,4%	103	40,7%	48	19,0%
39. Образовни профил ПА одговара потребама послодаваца.	6	2,4%	18	7,1%	65	25,7%	112	44,3%	52	20,6%
40. Током реализације образовног профила ПА развијена је мрежа сарадње са социјалним партнерима који се укључују у рад школа (осим на матурском испиту).	10	4,0%	29	11,5%	90	35,6%	98	38,7%	26	10,3%

Детаљнија анализа резултата анкете за наставнике показује да се процене наставника о посебним аспектима рада у огледном програму Пословни администратор разликују (*Графикон 1*). Наставници су најзадовољнији реализацијом наставе, дакле, својим радом, а затим наставним планом и програмом који реализују и условима рада. Другачије речено, наставници су најблажи у самооцењивању. Просечне оцене по димензијама крећу се од 3,57 до 4,11, што значи да, према мишљењу наставника, квалитет социјалног партнерства, који је процењен као најлошији, нема озбиљнијих мањкавости.

Графикон 1 – Просечне оцене по различитим димензијама упитника за наставнике у профилу Пословни администратор

У оквиру димензија упитника за наставнике утврђено је да постоји различит степен слагања наставника са појединачним тврдњама. У *Табели 5* приказујемо тврдње са највишим и најнижим степеном слагања наставника и просечним оценама за сваку тврдњу.

Табела 5 – Тврдње са највишим и најнижим степеном слагања наставника у профилу Пословни администратор (ПА)

Димензија упитника (аспект рада у огледу)	Тврдња са највишим степеном слагања наставника	Тврдња са најнижим степеном слагања наставника
Реализација наставе	У огледном профилу ПА ученици имају могућност да усвоје неопходна практична знања и вештине (4,28).	У огледном профилу ПА развијен је систем за континуирано праћење напредовања ученика (3,94).
Наставни план и програм	У образовном профилу ПА ученици уче много корисних ствари (4,19).	Обим и трајање модула у образовном профилу ПА добро су одмерени (3,60).
Обуке наставника	У образовном профилу ПА наставници се обучавају за објективно оцењивање ученика (3,89).	У образовном профилу ПА наставници се обучавају за реализацију модуларне наставе (3,71).
Матурски испит	Улога ментора за припрему матурског испита у образовном профилу ПА квалитетно се остварује (3,94).	Концепт матурског испита у образовном профилу ПА је одговарајући (3,56).

Напомена: Нису приказане тврдње са највишим и најнижим степеном слагања у димензијама Услови рада, Потребне тржишта рада, Мониторинг и Квалитет социјалног партнерства због малог броја тврдњи о којима се наставници изјашњавају.

Највеће разлике уочавају се у оквиру димензије Наставни план и програм – наставници сматрају да ученици уче много корисних ствари, али су најмање задовољни обимом и трајањем модула у образовном профилу Пословни администратор.

У даљем испитивању мишљења наставника о предностима и недостацима огледног профила Пословни администратор, испитаници су се опредељивали за три највеће предности и три највећа недостатка. У Табели 6 приказане се фреквенције изабраних одговора о предностима огледног профила и проценат испитаника који се опредељују за поједине предности. Потребно је имати у виду то да су се наставници опредељивали за три одговора.

Табела 6 – Мишљење наставника о предностима профила Пословни администратор

Предности	Одговори		% испитаника ³
	f	%	
Број и врста наставних предмета	25	3,5%	10,1%
Рад наставника стручних предмета на часовима	67	9,4%	27,0%
Рад наставника општеобразовних предмета на часовима	29	4,1%	11,7%
Опремљеност школе за рад у стручним предметима	100	14,1%	40,3%
Опште и теоријско знање које ученици стичу	54	7,6%	21,8%
Обуке које наставници добијају за унапређивање рада	60	8,4%	24,2%
Широк спектар практичних знања и вештина које ученици стичу	157	22,1%	63,3%
Директна применљивост знања и вештина у будућем раду код послодавца	157	22,1%	63,3%
Модуларна настава	29	4,1%	11,7%
Начин праћења напредовања и оцењивања ученика	21	3,0%	8,5%
Концепт завршног испита	7	1,0%	2,8%
Систем мониторинга (интерног и екстерног) током реализације	5	0,7%	2,0%

Дакле, према мишљењу наставника, три највеће предности огледног профила Пословни администратор су: широк спектар практичних знања и вештина које ученици стичу, директна применљивост знања и вештина у будућем раду код послодавца и опремљеност школе за рад у стручним предметима. Међу испитаницима било је и оних који су сматрали да понуђена листа није довољна и уписивали су нове квалитете и то: број ученика у одељењу, иновативни концепт рада у виртуелном предузећу, активно оријентисана настава и др.

³ Број одговора је много већи него број испитаника, јер су се наставници одређивали за три одговора.

У опредељивању за три највећа недостатка огледног профила Пословни администратор наставници су показали резултат који је приказан у Табели 7.

Табела 7 – Мишљење наставника о недостацима профила Пословни администратор

Недостаци	Одговори		% испитаника
	f	%	
Превелики број општеобразовних наставних предмета	30	5,9%	13,2%
Превелики број стручних наставних предмета	17	3,4%	7,5%
Практична настава	31	6,1%	13,7%
Начин праћења и оцењивања ученика	21	4,2%	9,3%
Садржај општеобразовних предмета	46	9,1%	20,3%
Садржај стручних предмета	36	7,1%	15,9%
Обуке које добијају наставници	72	14,2%	31,7%
Недовољна опремљеност школе опремом и средствима за квалитетан рад у стручним предметима	79	15,6%	34,8%
Број и обим модула	57	11,3%	25,1%
Концепт матурског испита	79	15,6%	34,8%
Систем мониторинга (интерног и екстерног) током реализације	38	7,5%	16,7%

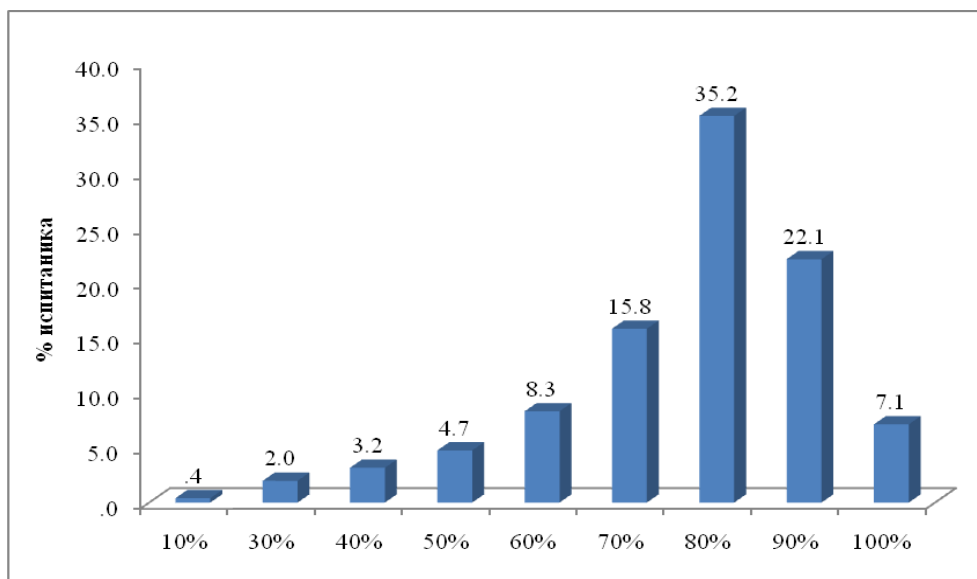
Три највећа недостатка, према мишљењу наставника, јесу концепт матурског испита, недовољна опремљеност школе опремом и средствима за квалитетан рад у стручним предметима и обуке које добијају наставници. Приметно је да наставници виде недостатке, пре свега, у оним аспектима рада за које сматрају да су најмање одговорни. Издвајање опремљености школе као предност и као недостатак можемо објаснити и материјалном угроженошћу школа, што као последицу има немогућност одржавања

опреме која је обезбеђена и недостатак потрошног материјала за рад у стручним предметима.

Један број наставника је проширио листу недостатака из које издвајамо: недостатак уџбеника (5), неусклађеност модула – временска и садржинска (5), тежак матурски испит (5).

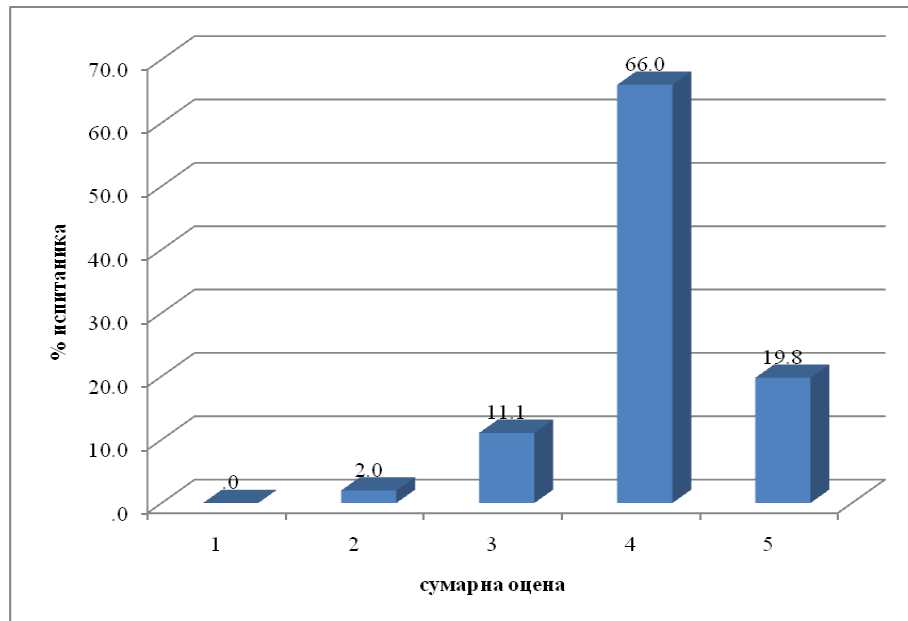
Будући да је увођење огледног профила Пословни администратор подразумевало и обавезне значајне промене у условима рада у погледу простора, опреме и средстава, наставници су дали своје мишљење о томе колико су испуњени усвојени нормативи. Највећи број наставника (35,20%) сматра да је норматив остварен са 80%, што је висок проценат, а укупно 64,60% наставника сматра да је оствареност 80% и више од тога. *Графикон 2* показује расподелу одговора у којима су наставници наводили проценат испуњености норматива.

Графикон 2 – Мишљење наставника о остварености норматива простора и опреме

У сумарном оцењивању огледног профила наставници су се опредељивали за оцену у распону од 1 до 5, где је 1 – незадовољавајуће, а 5 – одлично. *Графикон 3* показује расподелу сумарних оцена за огледни профил Пословни администратор.

Графикон 3 – Сумарна оцена огледног профила Пословни администратор

Доминира оцена 4 (66% испитаника), једна петина је дала оцену 5, а оцену 1 није дао ниједан наставник. Добијене оцене су у сагласности са препорукама наставника о даљем статусу огледа, што се може видети у Табели 8. Уочавамо да око 60% наставника сматра да треба наставити са програмом уз мање измене, а око 30% наставника сматра да измене нису потребне.

Табела 8 – Препоруке наставника о даљем статусу програма Пословни администратор

Понуђени одговор	f	%
Са овим огледним програмом не треба наставити.	2	0,8
Овај огледни програм треба да се настави, али уз одређене мање измене.	145	57,3
Ову идеју треба подржати, али на битно другачији начин, што подразумева значајне измене.	17	6,7
Овај огледни програм треба да постане редовни програм без измена.	80	31,6
Без одговора	9	3,6

Уз своје препоруке, наставници су давали образложења која су приказана у Табели 9 и то према појединачним препорукама.

Табела 9 – Образложења препорука о даљем статусу профила Пословни администратор

	Образложење	f
Са овим огледним програмом не треба наставити.	модули су лоше организовани	2
	нема уџбеника ни пратеће литературе	1
	цео програм почива на великој и самосталној припреми наставника	1
	нема обука за наставнике	1
Овај огледни програм треба да се настави, али уз одређене мање измене.	концепт и начин полагања матуре морају да се измене	21
	потребна ревизија курикулума, тј. неких стручних и општеобразовних предмета у погледу садржаја и времена	25
	распоред, садржај и фонд модула није добар	14
	више семинара, обука за наставнике	12
	нема уџбеника ни пратеће литературе	5
	потребна су већа материјална улагања, боља опремљеност школа	5
	боља сарадња са привредним субјектима	5
	превише администрације	3
	скоро сви ђаци иду на факултет, а то је профил који треба да се припрема за посао у конкретном предузећу	2
	редефинисање исхода	2
	у ревизију концепта огледа треба укључити мишљења послодаваца и универзитета	1
потребно је увести стандардизоване тестове	1	
Ову идеју треба подржати, али на битно другачији начин.	више семинара, обука за наставнике	2
	повећати фонд часова по предмету	2
	боља сарадња са привредним субјектима	1
	концепт и начин полагања матуре морају да се измене	1
	потребна ревизија курикулума, тј. неких стручних и општеобразовних предмета у погледу садржаја и времена	3
	нема уџбеника ни пратеће литературе	1
	немогућност запослења	1
Овај огледни програм треба да постане редовни програм без измена.	ученици стичу одговарајуће компетенције	16
	резултати показују да овај огледни програм треба да постане редовни	14
	применљивост знања у будућем раду	5
	обучени наставници са довољно практичног рада	3
	мотивисаност и тимски рад наставника	2
	опремљеност школе	2
	матурски испит на ефикасан начин проверава знања и вештине	1

1.2. Мишљење наставника о огледном профилу Финансијски администратор

Упитник за наставнике у огледном профилу Финансијски администратор био је идентичан упитнику који су попуњавали наставници у профилу Пословни администратор.

Расподела одговора наставника који остварују наставу у образовном профилу Финансијски администратор приказана је у *Табели 10*.

Табела 10 – Расподела одговора наставника који остварују наставу у образовном профилу Финансијски администратор

Тврдње	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан/-на сам		Слажем се		У потпуности се слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Наставни план и програм огледног образовног профила ФА је квалитетан.	0	0,0%	11	4,5%	32	13,1%	160	65,3%	42	17,1%
2. Однос броја општеобразовних и стручних предмета у ФА је адекватан.	1	0,4%	22	9,0%	44	18,0%	139	56,7%	38	15,5%
3. Однос фонда часова општеобразовних и стручних предмета у профилу ФА је адекватан.	1	0,4%	26	10,6%	50	20,4%	136	55,5%	32	13,1%
4. Фонд часова практичне наставе у образовном профилу ФА је довољан да се остваре очекивани исходи.	5	2,0%	16	6,5%	60	24,5%	118	48,2%	46	18,8%
5. Захтеви који се постављају пред ученике у општеобразовним предметима профила ФА добро су одмерени.	0	0,0%	15	6,1%	53	21,6%	140	57,1%	36	14,7%
6. Захтеви који се постављају пред ученике у стручним предметима профила ФА добро су одмерени.	0	0,0%	7	2,9%	49	20,0%	139	56,7%	47	19,2%
7. Очекивани исходи образовања у образовном профилу ФА реално су постављени.	1	0,4%	9	3,7%	42	17,1%	152	62,0%	41	16,7%
8. Модуларна настава у образовном профилу ФА погодна је за квалитетан рад у стручним предметима.	1	0,4%	10	4,1%	42	17,1%	135	55,1%	56	22,9%
9. Обим и трајање модула у образовном профилу ФА добро су одмерени.	1	0,4%	27	11,0%	75	30,6%	116	47,3%	26	10,6%
10. Очекивани исходи образовања у образовном профилу ФА су мерљиви.	0	0,0%	9	3,7%	48	19,6%	146	59,6%	39	15,9%
11. Исходи образовања образовног профила ФА обезбеђују јасне критеријуме за оцењивање и праћење напредовања ученика.	1	0,4%	5	2,0%	47	19,2%	151	61,6%	39	15,9%

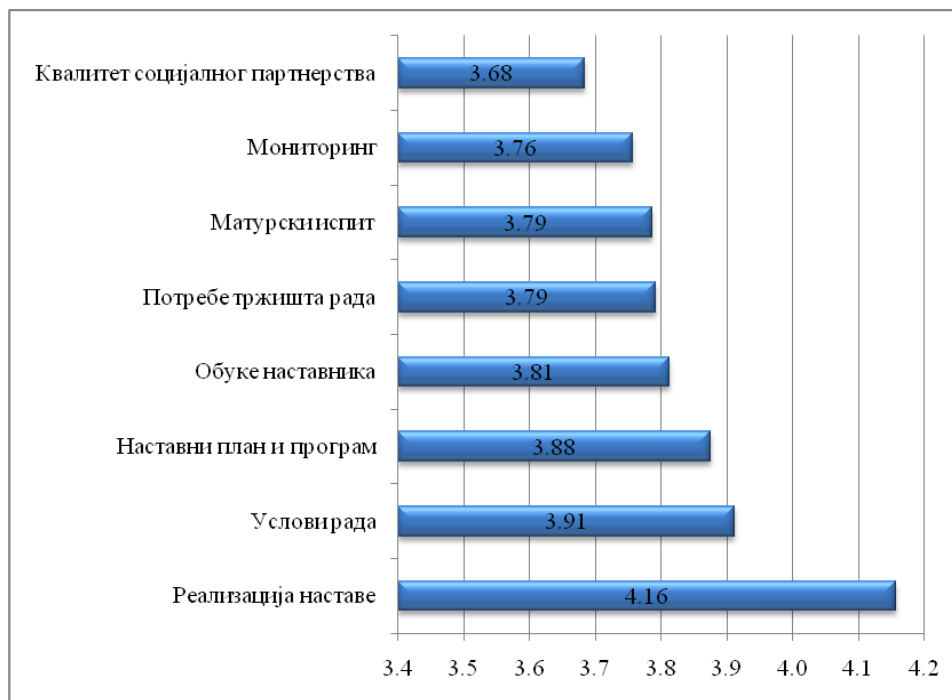
Тврдње	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан/-на сам		Слажем се		У потпуности се слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	12. Исходи образовања у профилу ФА јасно описују шта би ученици требало да знају, разумеју или за шта да буду оспособљени након завршетка модула.	0	0,0%	6	2,4%	41	16,7%	141	57,6%	56
13. Ученици користе очекиване исходе образовања у профилу ФА да би усмерили сопствено учење.	3	1,2%	24	9,8%	60	24,5%	125	51,0%	33	13,5%
14. У образовном профилу ФА ученици уче много корисних ствари.	1	0,4%	8	3,3%	21	8,6%	131	53,5%	84	34,3%
15. У образовном профилу ФА користе се ефикасне методе рада у настави.	2	0,8%	6	2,4%	26	10,6%	133	54,3%	77	31,4%
16. У процени остварености исхода у профилу ФА користе се технике за објективно оцењивање (тестирање, практични задаци и сл.).	0	,0%	5	2,0%	17	6,9%	137	55,9%	86	35,1%
17. У образовном профилу ФА постоји флексибилност у избору садржаја, ресурса и метода којима се најефикасније подстиче остваривање исхода.	0	0,0%	7	2,9%	41	16,7%	126	51,4%	70	28,6%
18. Наставници у профилу ФА имају могућност прилагођавања метода оцењивања у складу са садржајима и захтевима одређених модула.	0	0,0%	1	,4%	22	9,0%	138	56,3%	83	33,9%
19. У огледном профилу ФА ученици имају могућност да усвоје неопходна практична знања и вештине.	1	0,4%	5	2,0%	18	7,3%	121	49,4%	99	40,4%
20. У огледном профилу ФА развијен је систем за континуирано праћење напредовања ученика.	0	0,0%	10	4,1%	38	15,5%	143	58,4%	53	21,6%
21. У реализацији образовног профила ФА подстиче се и подржава тимски рад наставника.	2	0,8%	8	3,3%	36	14,7%	129	52,7%	68	27,8%
22. У образовном профилу ФА посебан значај придаје се стручном усавршавању наставника.	6	2,4%	23	9,4%	44	18,0%	118	48,2%	52	21,2%
23. У образовном профилу ФА наставници се обучавају за објективно оцењивање ученика.	4	1,6%	15	6,1%	43	17,6%	135	55,1%	47	19,2%

Тврдње	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан/-на сам		Слажем се		У потпуности се слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	24. У образовном профилу ФА наставници се обучавају за реализацију модуларне наставе.	5	2,0%	22	9,0%	59	24,1%	114	46,5%	45
25. У образовном профилу ФА наставници се обучавају за примену ефикасних метода рада са ученицима.	2	0,8%	18	7,3%	46	18,8%	123	50,2%	55	22,4%
26. Концепт матурског испита у образовном профилу ФА је одговарајући.	3	1,2%	19	7,8%	79	32,2%	110	44,9%	33	13,5%
27. Збирке задатака за припрему матурског испита у профилу ФА омогућавају квалитетну припрему ученика.	3	1,2%	6	2,4%	82	33,5%	107	43,7%	47	19,2%
28. Задаци за припрему матурског испита у профилу ФА одговарају постављеним исходима образовања.	3	1,2%	11	4,5%	74	30,2%	117	47,8%	39	15,9%
29. Начин спровођења матурског испита у образовном профилу ФА је одговарајући.	1	0,4%	19	7,8%	76	31,0%	105	42,9%	43	17,6%
30. Улога послодаваца на матурском испиту у профилу ФА је одговарајућа.	4	1,6%	19	7,8%	78	31,8%	102	41,6%	41	16,7%
31. Начин оцењивања на матурском испиту у профилу ФА је одговарајући.	1	0,4%	10	4,1%	62	25,3%	113	46,1%	57	23,3%
32. Приручници за припрему матурског испита у образовном профилу ФА омогућавају квалитетну припрему ученика.	4	1,6%	5	2,0%	75	30,6%	115	46,9%	45	18,4%
33. Улога ментора за припрему матурског испита у образовном профилу ФА квалитетно се остварује.	1	0,4%	3	1,2%	52	21,2%	130	53,1%	56	22,9%
34. За рад у образовном профилу ФА наставници имају одговарајућа наставна средства и опрему.	6	2,4%	26	10,6%	50	20,4%	122	49,8%	41	16,7%
35. Практична настава у образовном профилу ФА спроводи се у адекватним условима (вежбаоница, биро...).	2	0,8%	7	2,9%	34	13,9%	115	46,9%	86	35,1%

Тврдње	Уопште се не слажем		Не слажем се		Неодлучан/-на сам		Слажем се		У потпуности се слажем	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	36. Спољашње праћење реализације образовног профила ФА од стране МП и ЗУОВ допринело је унапређивању рада у школама.	7	2,9%	25	10,2%	72	29,4%	116	47,3%	24
37. Унутрашње праћење реализације образовног профила ФА у школама осигурава одрживост квалитета програма.	1	0,4%	6	2,4%	51	20,8%	132	53,9%	53	21,6%
38. Образовни профил ФА одговара потребама тржишта рада.	5	2,0%	17	6,9%	60	24,5%	108	44,1%	54	22,0%
39. Образовни профил ФА одговара потребама послодаваца.	3	1,2%	14	5,7%	55	22,4%	113	46,1%	59	24,1%
40. Током реализације образовног профила ФА развијена је мрежа сарадње са социјалним партнерима који се укључују у рад школа (осим на матурском испиту).	9	3,7%	28	11,4%	73	29,8%	108	44,1%	26	10,6%

Детаљнија анализа резултата анкете за наставнике показује да се процене наставника о посебним аспектима рада у огледном програму Финансијски администратор разликују (*Графикон 4*). И у овом профилу наставници су најзадовољнији сопственим радом, а затим и условима рада, а нешто мање наставним планом и програмом. Нема битних разлика у односу на процене наставника из огледа Пословни администратор.

Графикон 4 – Просечне оцене по различитим димензијама упитника за наставнике у огледном профилу Финансијски администратор

У оквиру димензија упитника за наставнике утврђено је да постоји различит степен слагања наставника са појединачним тврдњама. У *Табели 11* приказујемо тврдње са највишим и најнижим степеном слагања наставника и просечним оценама за сваку тврдњу.

Табела 11 – Тврдње са највишим и најнижим степеном слагања наставника у профилу Финансијски администратор

Димензија упитника (аспект рада у огледу)	Тврдња са највишим степеном слагања наставника	Тврдња са најнижим степеном слагања наставника
Реализација наставе	У огледном профилу ФА ученици имају могућност да усвоје неопходна практична знања и вештине (4,29).	У огледном профилу ФА развијен је систем за континуирано праћење напредовања ученика (4,00).
Наставни план и програм	У образовном профилу ФА ученици уче много корисних ствари (4,18).	Обим и трајање модула у образовном профилу ФА добро су одмерени (3,57).
Обуке наставника	У образовном профилу ФА наставници се обучавају за примену ефикасних метода рада са ученицима (3,88).	У образовном профилу ФА наставници се обучавају за реализацију модуларне наставе (3,70).
Матурски испит	Улога ментора за припрему матурског испита у образовном профилу ФА квалитетно се остварује (4,03).	Концепт матурског испита у образовном профилу ФА је одговарајући (3,64).

Напомена: Нису приказане тврдње са највишим и најнижим степеном слагања у димензијама Услови рада, Потребе тржишта рада, Мониторинг и Квалитет социјалног партнерства због малог броја тврдњи о којима се наставници изјашњавају.

Три највеће предности образовног профила Финансијски администратор, према мишљењу анкетираних наставника, јесу широк спектар практичних знања и вештина које ученици стичу, директна применљивост знања и вештина у будућем раду код послодавца и опремљеност школе за рад у стручним предметима (Табела 12). Дакле, избор је исти као и код профила Пословни администратор. Осим изабраних предности, наставници (6) су додали и предност – број ученика у одељењу.

Табела 12 – Мишљење наставника о предностима профила Финансијски администратор

Предности	Одговори		% испитаника
	f	%	
Број и врста наставних предмета	15	2,2%	6,3%
Рад наставника стручних предмета на часовима	76	11,2%	32,1%
Рад наставника општеобразовних предмета на часовима	29	4,3%	12,2%
Опремљеност школе за рад у стручним предметима	94	13,9%	39,7%
Опште и теоријско знање које ученици стичу	53	7,8%	22,4%
Обуке које наставници добијају за унапређивање рада	48	7,1%	20,3%
Широк спектар практичних знања и вештина које ученици стичу	145	21,4%	61,2%
Директна применљивост знања и вештина у будућем раду код послодавца	150	22,1%	63,3%
Модуларна настава	26	3,8%	11,0%
Начин праћења напредовања и оцењивања ученика	25	3,7%	10,5%
Концепт завршног испита	9	1,3%	3,8%
Систем мониторинга (интерног и екстерног) током реализације	8	1,2%	3,4%

Табела 13 – Мишљење наставника о недостацима профила Финансијски администратор

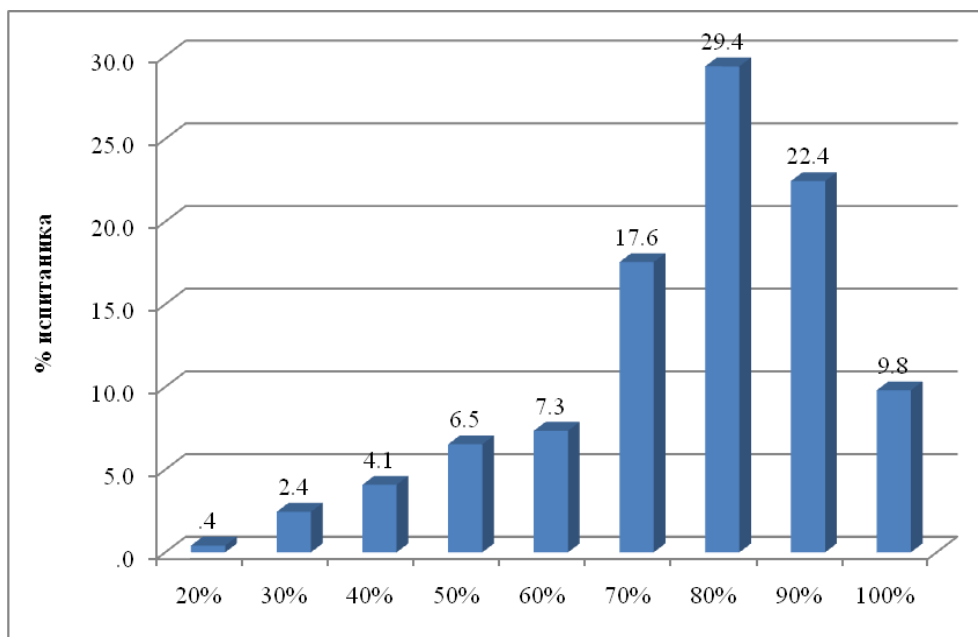
Недостаци	Одговори		% испитаника
	f	%	
Превелики број општеобразовних наставних предмета	26	5,2%	11,4%
Превелики број стручних наставних предмета	14	2,8%	6,1%
Практична настава	24	4,8%	10,5%
Начин праћења и оцењивања ученика	28	5,6%	12,3%
Садржај општеобразовних предмета	54	10,8%	23,7%
Садржај стручних предмета	26	5,2%	11,4%
Обуке које добијају наставници	76	15,2%	33,3%
Недовољна опремљеност школе опремом и средствима за квалитетан рад у стручним предметима	78	15,6%	34,2%
Број и обим модула	55	11,0%	24,1%
Концепт матурског испита	82	16,4%	36,0%
Систем мониторинга (интерног и екстерног) током реализације	38	7,6%	16,7%

Три највећа недостатка огледног програма Финансијски администратор су, према мишљењу наставника, концепт матурског испита, недовољна опремљеност школе опремом и средствима за квалитетан рад у стручним предметима и обуке које добијају наставници. (Табела 13)

Листа недостатака допуњена је и недостатком уџбеника (5), недовољном корелацијом између предмета (4) и обимном матуrom (4).

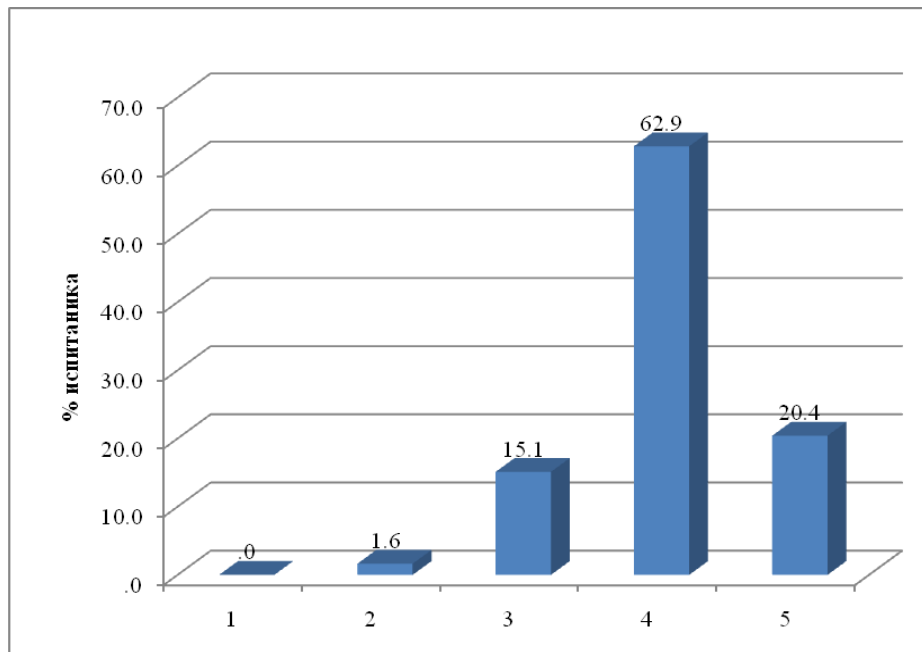
На питање о остварености норматива простора и опреме у огледном програму Финансијски администратор највише наставника сматра да је норматив остварен у распону од 70% до 90%. Ове одговоре дало је око 70% наставника, а 10% наставника сматра да је норматив остварен у потпуности.

Графикон 5 – Процена остварености норматива простора и опреме за Финансијског администратора

Након свих процена које су давали за појединачне аспекте програма, наставници су дали и сумарну оцену на скали од 1 до 5, где је 1 – незадовољавајуће, а 5 – одлично.

Графикон 6 – Сумарна оцена профила Финансијски администратор

Уз оцену су дате и препоруке о даљем статусу профила, тако да је половина наставника мишљења да са започетим треба наставити, али уз мање измене, а трећина сматра да нису потребне никакве измене. (Табела 14)

Табела 14 – Препоруке наставника о даљем статусу програма Финансијски администратор

Одговор	f	%
Са овим огледним програмом не треба наставити.	2	,8
Овај огледни програм треба да се настави, али уз одређене мање измене.	131	53,5
Ову идеју треба подржати, али на битно другачији начин, што подразумева значајне измене.	21	8,6
Овај огледни програм треба да постане редовни програм без измена.	82	33,5
Без одговора	9	3,7

Образложења за препоруке дата су у Табели 15.

Табела 15 – Образложење препорука о даљем статусу профила Финансијски администратор

Одговор	Образложење	f
Са овим огледним програмом не треба наставити.	редефинисање модула	2
	није у складу са потребама тржишта рада	1
	нема уџбеника ни пратеће литературе	1
	више семинара за наставнике	1
Овај огледни програм треба да се настави, али уз одређене мање измене.	концепт, обим, администрација у вези са матурским испитом	20
	садржај, број, обим модула као и усклађеност са обуком у бироу	37
	више семинара за наставнике	11
	редефинисање исхода у стручним предметима	10
	број и садржај општеобразовних предмета	9
	боља опремљеност школе	7
	применљивост знања у будућем раду	5
	нема уџбеника ни пратеће литературе	4
	боља сарадња са привредним субјектима	2
	усаглашавање са потребама тржишта рада	2
Ову идеју треба подржати, али на битно другачији начин.	више семинара за наставнике	3
	нема уџбеника ни пратеће литературе	3
	пратити тржиште, нове тенденције и трансформацију послова	2
	усклађивање броја општеобразовних и стручних предмета	7
	концепт и садржај матуре	1
	више часова у бироу	1
	опремљеност школе	1
	праћење	1
	збирке задатака	1
	више часова у финансијско-рачуноводственој обуци у бироу	1
	редефинисање модула	1
Овај огледни програм треба да постане редовни програм без измена.	ученици стичу одговарајуће компетенције	23
	одлично конципиран	6
	обучени наставници са довољно практичног рада	4
	број ученика у одељењу	4
	опремљеност школе	2
	ревизије које су урађене и које смо имали прилике да видимо у потпуности решавају мањкавости огледа	1
	профил одговара потребама послодаваца, као и тржишту рада	2

2. Мишљење ученика о квалитету најважнијих аспеката огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор (према циљевима и исходима програма датим у Правилнику)

Испитивање мишљења ученика о квалитету најважнијих аспеката огледних програма реализовано је путем структурираних интерактивних радионица у школама које су обухваћене узорком. На нивоу малих група (5–7 ученика) усаглашавана су мишљења о огледним профилима, а затим су групе износиле заједничко мишљење. Из групних продуката ученика, за потребе овог истраживања, извођени су закључци.

Разматрајући најважније елементе програма који похађају, ученици су имали прилику да издвоје највеће предности и недостатке. У Табели 16 дајемо преглед фреквенција одговора о предностима огледних програма, при чему сваки број означава број група које су се изјасниле за одређени аспект као најквалитетнији.

Табела 16 – Мишљење ученика о предностима огледних програма

	Предности огледног програма	ПА	ФА
1	Укупан број наставних предмета	6	7
2	Однос броја општеобразовних и стручних предмета	2	5
3	Предвиђени број часова стручних предмета	5	6
4	Употребљивост знања из општеобразовних предмета	0	1
5	Употребљивост знања из стручних предмета	11	8
6	Употребљивост знања стечених на пракси	4	6
7	Понуда изборних предмета	0	0
8	Начин рада наставника на часовима	4	3
9	Подршка ученицима у учењу	0	0
10	Оцењивање ученика	1	1

11	Услови и опрема за извођење практичне наставе	3	3
12	Припремљеност за свет рада	10	4
13	Модуларна настава	2	3
Укупан број група		48	47

Процене ученика о квалитету два огледна профила донекле се разликују. Ученици из оба профила сматрају да је највећи квалитет програма употребљивост знања из стручних предмета, а ученици из профила Пословни администратор то потврђују избором одговора – припремљеност за свет рада, где су им и потребна квалитетна знања. Ученици из профила Финансијски администратор додају да је квалитет и укупан број предмета, односно концепт наставног плана и програма профила који похађају.

Ученици су имали и примедбе на огледне профиле које похађају. У Табели 17 може се видети да нису све групе ученика сматрале да постоје недостаци. У профили Пословни администратор највећи недостатак, према мишљењу ученика, јесте понуда изборних предмета, а затим употребљивост знања из општеобразовних предмета, а исто сматрају и ученици из профила Финансијски администратор.

Табела 17 – Мишљење ученика о недостацима огледних програма

Бр.	Недостаци огледног програма	ПА	ФА
1	Укупан број наставних предмета	0	0
2	Однос броја општеобразовних и стручних предмета	4	5
3	Предвиђени број часова стручних предмета	0	0
4	Употребљивост знања из општеобразовних предмета	6	5
5	Употребљивост знања из стручних предмета	0	0
6	Употребљивост знања стечених на пракси	4	4

7	Понуда изборних предмета	10	10
8	Начин рада наставника на часовима	3	4
9	Подршка ученицима у учењу	3	4
10	Оцењивање ученика	4	1
11	Услови и опрема за извођење практичне наставе	8	9
12	Припремљеност за свет рада	1	3
13	Модуларна настава	1	1
Укупан број група		34	46

У листама исхода стручног образовања ученици су имали задатак да одреде степен важности сваког задатог исхода у односу на захтеве посла који ће радити након завршетка школе, а у другом кораку да одреде степен остварености сваког исхода стручног образовања. У првом задатку ученици су своју процену изражавали у оквиру категорија од 0 до 3, где је 0 – уопште није важан исход, а 3 – веома важан исход. У другом задатку могуће категорије одговора биле су од 0 до 3, где је 0 – уопште нисмо савладали, а 3 – у потпуности смо савладали.

Према подацима из *Табеле 18* може се закључити да највећи број ученика који завршавају огледни профил Пословни администратор сматра да су задати исходи у категоријама „важан“ и „веома важан“, што је веома афирмативан налаз. Што се тиче степена савладаности очекиваних исхода, могло би се рећи да су ученици у овом профилу веома самокритични и да сматрају да постоји још много простора за побољшање учења. Уочљиво је да ученици нису задовољни функционалношћу стечених знања и вештина, односно применом стечених знања и вештина у новим условима.

Ученици из огледног профила Финансијски администратор, такође, сматрају да су задати исходи стручног образовања веома важни за успешно обављање посла након школе (*Табела 19*). Постоји извештајан степен слагања у томе да исходи који су у вези са применом

регулативе у раду нису тако важни, што се може објаснити чињеницом да се регулатива често мења и да ученици сматрају да су то послови које ће учити током рада. У погледу савладаности исхода, ученици имају резерве према стеченим знањима и вештинама за обављање комплекснијих послова који захтевају примену међусобно повезаних знања и вештина. Најмање су задовољни развојем ставова, што је било и очекивано, јер изградња ставова захтева дужи временски период рада у реалним радним условима и под утицајем различитих микро и макро социјалних фактора, чему ученици нису били изложени током школовања. Иако рад у бироима захтева симулацију радних процеса, потребна је континуирана интеракција у реалном радном окружењу.

Табела 18 – Процена важности и остварености исхода стручног образовања у огледном профилу Пословни администратор

Образовни профил Пословни администратор	Степен важности				Степен савладаности			
	0	1	2	3	0	1	2	3
Знања								
Знања неопходна за рад у канцеларији			1	17			8	10
Знања потребна за коришћење савремених информатичких средстава			2	16		3	7	8
Знања неопходна за успешно прилагођавање променама у окружењу	1	1	13	3	2	4	10	2
Знања о менаџмент активностима и савременом тржишном начину пословања			10	8		4	11	3
Знања потребна за успешно вођење једноставних књиговодствених евиденција			3	15		3	3	12
Вештине								
Вештине потребне за успешно обављање пословне и службене комуникације			3	15			4	14
Вештине неопходне за тачно, уредно и брзо обављање послова у кореспонденцији са пословним партнерима			3	15		1	6	11
Вештине потребне за обављање послова уз поштовање правила пословног бонтона			7	11		1	8	9
Вештине потребне за одржавање правилног односа према колегама, сарадницима, руководству и пословним партнерима		1	7	10		1	9	8
Вештине неопходне за успешно примењивање иновација у пословању			12	6		10	6	2
Вештине неопходне за брзо, тачно и уредно обављање канцеларијских послова коришћењем савремене опреме, прибора и алата			6	12		3	5	10
Радне компетенције								
Радне компетенције за ефикасно обављање послова на радном месту		1	4	13		1	12	5
Радне компетенције неопходне за успешно коришћење савремених средстава комуникације и кореспонденције			8	10		2	5	11
Радне компетенције потребне за успешно обављање послова из области канцеларијског пословања, књиговодства, менаџмента, предузетништва и маркетинга				18			11	7
Радне компетенције неопходне за обављање послова на радном месту самостално и у тиму		2	3	13		1	5	12

Табела 19 – Процена важности и остварености исхода стручног образовања у огледном профилу Финансијски администратор

Образовни профил Финансијски администратор	Степен важности				Степен савладаности			
	0	1	2	3	0	1	2	3
Знања								
Објашњава употребу инструмента платног промета у земљи и иностранству		1	2	15		1	2	15
Разликује екстерну и интерну књиговодствену документацију			9	9		1	11	7
Наводи правила и објашњава поступке за израду обрачуна		2	6	10		6	8	4
Објашњава правила и начела књиговодствене евиденције			3	15		2	7	9
Тумачи финансијске и пореске извештаје		3	6	9	1	8	8	1
Објашњава примену законске регулативе из области рачуноводства		4	8	6	4	5	6	3
Вештине								
Попуњава инструменте платног промета у земљи и иностранству		1		17			1	17
Саставља сопствену књиговодствену документацију		1	8	9			8	10
Израђује обрачунае за потребе књиговодства		2	5	11	1	3	8	6
Контира и књижи настале пословне промене			1	17			4	14
Израђује финансијске и пореске извештаје		3	7	8	1	9	7	1
Примењује законску регулативу и међународне стандарде из области рачуноводства	1	5	3	9	4	6	3	5
Користи савремену информациону технологију	1		5	12	2	2	8	6
Радне компетенције								
Обавља послове платног промета у земљи и иностранству		1		17			5	13
Саставља и евидентира књиговодствену документацију			3	15			7	11
Саставља финансијске и пореске извештаје		2	6	10		7	8	3
Ставови								
Савесно, одговорно, благовремено и уредно обавља поверене му послове		1	1	16	1	1	10	6
Позитивно се односи према примени санитарних и здравствених мера у канцеларији	2	3	7	6	2	7	4	5
Испољава љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према клијентима и сарадницима	1		1	16		2	11	5
Испољава позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад		1	7	10	1	5	6	6
Ефикасно организује време		1	4	13		3	9	6
Испољава позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима		1	12	5	1	4	10	3

2.1. Нови концепт матурског испита

Током интерактивних радионица ученици су разговарали и о новом концепту матурског испита, који представља веома видљиву новину која је уведена са огледним програмима. Мишљења ученика из оба профила приказана су у *Табели 20* и *Табели 21*.

Табела 20 – Мишљење ученика из огледног профила Пословни администратор о предностима и недостацима матурског испита

Матурски испит	Предности	Недостаци
Садржај	Обухвата све стручне предмете (4)*; питања вишеструког избора; понављање и сумирање стеченог знања (5); збирка (3); за ученике који уписују права и економију	Превише обимно (8)*; број предмета (5); 25% непознато градиво (7); кључ са погрешним решењима; полагамо 6 предмета од којих нам ниједан не користи за упис на факултет; компликовани задаци су заступљени у великој мери; одговори морају бити по кључу (2); пуно теорије; касно информисање ученика (2); нема могућности избора предмета
Начин спровођења	Заједничко полагање; распоређеност на више дана (4); писмено полагање (3); време трајања испита (2); упознатост са местом и термином полагања	Припрема и полагање упоредо са спремањем за пријемни испит; неодлучност Министарства просвете, науке и технолошког развоја (стара или нова матура); немамо матурски у виду семинарског рада; распоређеност испита; немогућност одлагања матурског испита; непоклапање кључа са уџбеницима (2); боље би било да је у виду матурског рада, него теста; има мање питања вишеструког избора, а више је са допуњавањем
Припреме за испит	Бланко припремљени задаци, већина познатих питања; припремамо се у школи (3); довољно времена (3); постоји приручник; залагање професора; добра припрема за пријемни испит; колективни рад ученика; добро организовано (2)	25% нових и непознатих задатака (3); нема довољно времена за припреме (2), мање времена за припрему пријемног испита; не објашњавају добро; превише додатних часова; касне збирке (3); нема припремне наставе; професори нису мотивисани да држе припремну наставу; не припремамо се из свих предмета (2)

Менторство	Добра сарадња са професорима; помажу нам у припремама (3); на време смо почели са вежбама; темељно се покрива градиво; професори из наше школе (2); припрема за матурски испит на редовним часовима; максимална посвећеност ученицима; професори пружају савете и подршку	Неадекватна припрема; касно се почиње са припремом; нема готових решења, него са менторима попуњавамо; ментори немају много слободног времена и нису заинтересовани (2); недовољна информисаност
Састав комисија	Професори стручних предмета (8); нисмо упознати са саставом комисије; квалификована комисија	Нисмо упознати са члановима комисије, тј. са једним чланом; присуство страног лица на полагању у бироу (2)
Услови за полагање испита	Велика сала за полагање; трајање испита; подела на групе; обезбеђени су сви потребни услови (6); то што се не полаже све у једном дану; добро је организовано	Термини за полагање испита; исправност рачунара; збирка мора да се учи напамет; велики број бодова за прелазну оцену; техничка опремљеност кабинета (3); неповољни услови за полагање практичног дела; застарелост опреме

*Број група ученика које су имале исто мишљење

Табела 21 – Мишљење ученика из огледног профила Финансијски администратор о предностима и недостацима матурског испита

Матурски испит	Предности	Недостаци
Садржај матурског испита	Питања су добро формулисана, заступљено је елементарно градиво (2)*; 75% познато градиво (2), збирке (5); понављање и сумирање стеченог знања (3); примена практичног знања; обухваћеност свих важних предмета (2); оспособљеност за свет рада (2), као и за наставак школовања	Преобимно је, пуно предмета и питања (8)*; непознато 25% градива (7); нејасно формулисана питања; сувишан, непотребан; одговори морају бити по кључу (2); касно информисање ученика; економика предузећа не постоји у IV години
Начин спровођења	Добра организација, дан паузе између испита (3); довољан број сати за рад (2); искључиво се полагаје писменим путем; полагање је распоређено на више дана (4); полагање стручних предмета независно од општеобразовних; градиво које се ради на тесту може се применити практично; оцена са матуре не улази у просек	Траје три дана уместо један; недостатак времена у току теста; неодлучност Министарства просвете, науке и технолошког развоја (стара или нова матура); рад на непоузданим рачунарима; распоред испита; компликована процедура; полагање теоријског дела истог дана у целој Србији; полагање матуре на основу семинарског рада; недовољно времена за решавање практичних задатака
Припреме за испит	Сарадња са професорима (2); додатни часови; добро организована припрема у школи (3); на време почињемо са припремама; истовремено се припремамо и за пријемни за факултет; знамо унапред које задатке ћемо радити; добијамо материјал за вежбање; редовно обнављање градива различитих предмета; обрада задатака на редовним часовима (2)	Несарадња са неким професорима, недовољна ангажованост свих професора (2); кратко трају припреме и нису квалитетне; мање времена за припрему пријемног испита (3); немамо одговарајућих кабинета за одржавање припремне наставе: термини за припремну наставу; касне збирке (2); споро теку због преобимних задатака; недовољно времена за спремање због обимности градива појединих предмета и припреме за испит (3)
Менторство	Разредни старешина је председник комисије; ментори	Могу бити прилично нејасни и

	учествују у припремама; професори су у сваком тренутку спремни да нам помогну (6); усмеравају нас и стимулишу; стручност професора; одлична сарадња са ученицима	незаинтересовани за рад (2); недовољно времена за припрему испита; темпо није прилагођен свим ученицима; не постоји менторство
Састав комисија	Професори који предају (5); стручност комисије (2); упознати су са терминима које користимо (2), као и са начином израде задатака; добро је што постоји екстерни члан комисије – из привреде (2)	Комисија може бити непрофесионална и неупућена; оцењивање по кључу; непозната комисија за дежурство (2); екстерни члан комисије; присуство чланова који познају градиво; недовољно информација о саставу комисије; нестручна комисија
Услови за полагање испита	Рад у адекватним учионицима (2); адекватан простор (3); познато окружење; климатизована просторија (2)	Неисправност рачунара (3); полагање се одржава сувише брзо у односу на завршетак школске године; у исто време спремамо и матуру и пријемни испит; датум одржавања матурског испита (2); неадекватна опрема (2)

*Број група ученика које су имале исто мишљење

На индивидуалном нивоу ученици су имали прилику да изнесу своје мишљење о томе да ли су и колико припремљени за свет рада. Одговори ученика из оба профила приказани су у Табели 22.

Табела 22 – Расподела одговора ученика на питање *Да ли мислиш да ћеш после завршетка профила Пословни администратор/Финансијски администратор бити припремљен/-а за свет рада?*

Понуђени одговори	ПА	ФА
У потпуности сам сигуран/-а у то да сам спреман/-а за свет рада после школе.	18	27
Делимично сам спреман/-а за свет рада после школе и треба ми још учења и праксе да бих био спреман/-а.	108	90
Нисам спреман/-а за свет рада после школе.	2	6
Не могу да се изјасним.	2	7
Укупан број одговора	130	130

Према добијеним подацима може се закључити да ученици нису у потпуности сигурни у своја знања, вештине и компетенције. Ако се узме у обзир то што је у радионици учествовала већина ученика из завршних година, да је до краја школовања остало око месец радних дана и што су у току интензивне припреме за матурски испит, овим одговорима ученика треба посветити посебну пажњу. С друге стране, треба разумети ученике за које је свет рада непознаница.

Према израженим професионалним плановима (Табела 23), готово сви ученици планирају да наставе школовање, а то значи да огледни профил виде само као степеницу у формалном професионалном напредовању. Овај налаз озбиљно доводи у питање циљеве и исходе огледа. Дакле, према ученицима, исход – брза адаптација на свет рада је потпуно непотребан, јер се они и не припремају за свет рада све док не заврше факултете или високе струковне школе.

Табела 23 – Одговори ученика на питање *Који су твоји професионални планови након завршетка профила Пословни администратор/Финансијски администратор?*

Понуђени одговори	ПА	ФА
Наставак школовања после завршетка средње школе	125	121
Запослење код приватних послодаваца после средње школе	3	1
Покретање сопственог бизниса после средње школе	0	8
Специјализација за одређени посао у струци кроз неформално образовање	0	0
Одлазак у иностранство у потрази за послом	2	0
Укупно одговора	130	130

3. Образовна постигнућа ученика – показатељи квалитета огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор

Образовна постигнућа ученика сматрају се важним показатељем квалитета програма образовања. На основу образовних постигнућа ученика могу се идентификовати предности и недостаци садржаја учења, начина рада наставника, начина праћења и оцењивања ученика и др. Од наставника се очекује да осигурају квалитетно вођење учења и напредовања ученика, а ученици који се уписују у профиле Пословни администратор и Финансијски администратор у највећем су броју одлични ученици. Шта се дешава са њиховим образовним постигнућима у новим условима? Одговори на ово питање потражени су у упитницима А1 и А2 (из методологије праћења Завода за унапређивање образовања и васпитања), при чему смо се суочили са проблемом некомплетних података. У бази података са оценама ученика недостају оцене из појединих школа, за целу генерацију ученика или за поједине наставне предмете. Нпр. од 27 школа у којима се у шк. 2010/2011. години остварује образовни профил Пословни администратор, располажемо подацима за 18 школа (на проблем неажурности школа указује и републички

координатор огледног профила Пословни администратор). Због тога за припремљен преглед оцена ученика можемо рећи да осликава део популације ученика обухваћених огледним профилем.

3.1. Образовна постигнућа ученика у огледном профилу Пословни администратор – општи успех и успех из појединих наставних предмета

Табела 24 – Квантитативни показатељи образовних постигнућа ученика у огледу Пословни администратор на полугодишту шк. 2010/2011. године (према бази података ЗУОВ)

Разред	Показатељ	Најнижи резултат	Највиши резултат
Први	Општи успех	3,56 Смедерево	4,60 Ниш
	Српски језик	2,32 Врање	4,79 Зрењанин
	Страни језик	2,68 Лесковац	4,83 Зрењанин
	Економика предузећа	2,88 Кула	4,84 Београд
	Канцеларијско пословање	2,69 Лесковац	5,00 Темерин
	Право	2,37 Темерин	4,63 Ниш
Други	Општи успех	3,37 Врање	4,34 Ниш
	Српски језик	2,88 Смедерево	4,65 Сомбор
	Страни језик	2,83 Крушевац	4,52 Сомбор
	Економика предузећа	2,42 Смедерево	4,38 Ужице
	Канцеларијско пословање	3,60 Врање	5,00 Сомбор
	Право	2,25 Темерин	4,75 Београд

Трећи	Општи успех	3,19 Сомбор	4,59 Бечеј
	Српски језик	2,58 Ниш	4,87 Бечеј
	Страни језик	2,65 Сомбор	4,74 Зрењанин
	Књиговодство	1,54 Ваљево	4,56 Београд
	Статистика	2,45 Сомбор	4,78 Бечеј
	Посл.-администр. обука	3,82 Ваљево	5,00 Бечеј
	Право	3,08 Стара Пазова	4,71 Кула
Четврти	Општи успех	3,20 Крушевац	4,43 Краљево
	Српски језик	3,38 Краљево	4,96 Бечеј
	Страни језик	2,76 Кула	4,70 Ниш
	Предузетништво	3,43 Ваљево	5,00 Зрењанин, Врање
	Посл.-администр. обука	3,38 Београд	4,95 Бечеј
	Право	3,30 Крушевац	4,29 Београд
	Књиговодство	2,39 Ваљево	4,65 Бечеј

Приказане просечне оцене из одређених предмета и просечни општи успех у четири разреда показују да између школа постоје велике разлике. Оне су веће него разлике у успеху са којим ученици уписују ове школе⁴. Иако се ради о углавном новим предметима, претходно знање ученика требало би да је солидна основа за учење и напредовање. Међутим, најниже и највише просечне оцене значајно се разликују. Разлоге треба тражити, пре свега, у разликама у раду наставника, посебно у вредновању знања и

⁴ Видети у прилогу податке из анализе уписа ученика у средње школе, Министарство просвете, науке и технолошког развоја

оцењивању. Постојећи исходи стручног образовања, за које наставници изјављују да су јасни и мерљиви, требало би да олакшају оцењивање, али се то у пракси очигледно не дешава. Поставља се питање: Да ли наставници имају потребна знања и вештине да припремају налоге и задатке за процену остварености одређених исхода и да ли добро одмеравају степен сложености захтева и задатака?

3.2. Образовна постигнућа ученика у огледном профилу Финансијски администратор – општи успех и успех из појединих наставних предмета

Табела 25 – Квантитативни показатељи образовних постигнућа ученика у огледу Финансијски администратор на полугодишту шк. 2009/2010. године (према бази података ЗУОВ)

Разред	Показатељ	Најнижи резултат	Највиши резултат
Први	Општи успех	3,45 Крушевац	4,79 Зрењанин
	Српски језик	2,79 Враће	4,50 Кикинда, Зрењанин
	Страни језик	2,75 Чачак	4,96 Зрењанин
	Основи економије	3,37 Пријепоље	4,94 Пирот
	Рачуноводство	3,00 Шабац	4,71 Сремска Митровица
	Финансијско пословање	3,11 Ужице	4,92 Шабац
Други	Општи успех	3,63 Бечеј	4,74 Зрењанин
	Српски језик	2,88 Београд (Друга ек.)	4,71 Пирот
	Страни језик	2,70 Бечеј	4,92 Зрењанин
	Економика предузећа	3,52 Пријепоље	4,88 Сомбор
	Финансијско пословање	3,21 Зајечар	4,92 Зрењанин
	Финансијско-рачуноводствена обука	3,46 Параћин	5,00 Зрењанин и Земун

Трећи	Општи успех	3,44 Пријепоље	4,68 Зрењанин
	Српски језик	2,75 Пријепоље	4,71 Кикинда, Пирот
	Страни језик	2,91 Чачак	4,52 Зрењанин
	Економика предузећа	3,22 Чачак	5,00 Пирот
	Финансијско пословање	2,88 Београд (Друга ек.)	4,46 Земун
	Финансијско-рачуноводствена обука	3,21 Ужице	5,00 Зајечар
Четврти	Општи успех	3,78 Ужице	4,83 Зрењанин
	Српски језик	3,19 Пријепоље	4,96 Зрењанин
	Страни језик	3,04 Чачак	4,46 Кула
	Предузетништво	4,09 Београд (Друга ек.)	5,00 Зрењанин, Чачак
	Рачуноводство	2,63 Параћин	4,71 Зрењанин
	Ревизија и контрола	3,17 Пирот	4,88 Кикинда, Чачак
	Финансијско-рачуноводствена обука	3,22 Ужице	4,75 Кула

Очигледно је да образовна постигнућа ученика у огледном профилу Финансијски администратор указују на иста питања и проблеме као у профилу Пословни администратор.

3.3. Образовна постигнућа ученика на матурским испитима

Пролазност ученика оба профила на матурском испиту, у односу на укупан број ученика који су успешно завршили четворогодишње школовање, веома је висока. Када говоримо о образовном профилу Пословни администратор, пролазност ученика на

матурском испиту 2006/2007. године била је 100%, 2007/2008. године 99,62%, а 2008/2009. године 99,61%. Што се тиче образовног профила Финансијски администратор, 2007/2008. године пролазност ученика на матурском испиту била је 99,82%, а 2008/2009. године 99,83%.

Пословни администратор – У три генерације, поређење успеха на матури (када се узму у обзир сва три испита) и успеха из наставних предмета показује да је укупан успех ученика увек виши на матурском испиту у односу на општи успех током школовања (2006/2007. успех на матури 4,36, у школи – нема података; 2007/2008. успех на матури 4,34, у школи 4,20; 2008/2009. успех на матури 4,29, у школи 4,20).

Резултати на деловима матурског испита:

- Анализа успеха на испиту српски/мађарски језик и књижевност показује да ученици остварују нешто боље резултате на матури него током школовања (2006/2007. успех на матури 4,46, у школи – нема података; 2007/2008. успех на матури 4,45, у школи 3,96; 2008/2009. успех на матури 4,39, у школи 3,97).
- Успех постигнут на тесту за проверу стручно-теоријских знања је у прве две генерације био бољи од успеха постигнутог из предмета (из кога се задаје тест) током школовања. У последњој генерацији просечан успех на тесту је нешто нижи него током школовања (2006/2007. успех на матури 4,33, у школи 4,30; 2007/2008. успех на матури 4,23, у школи 4,12; 2008/2009. успех на матури 3,88, у школи 4,02).
- Поређење успеха ученика на матурском практичном раду са успехом током школовања показује да је у првој и последњој генерацији успех на матури био нешто виши, док је 2007/2008. просечан општи успех био нешто виши од просечног успеха на матури. Увидом у резултате, произилази да успех током школовања опада по генерацијама, док успех на овом делу матурског испита осцилира (2006/2007. успех на матури 4,71, у школи 4,68; 2007/2008. успех на матури 4,35, у школи 4,43; 2008/2009. успех на матури 4,61, у школи 4,31).

Према резултатима матурског испита на крају шк. 2009/2010. године из 16 школа које су доставиле податке, у 13 школа ученици су успешнији на практичном делу испита него на

теоријском делу испита. Просечна оцена теоријског дела је 4,05, а практичног дела 4,71. Од самог почетка реализације огледа, оцене на теоријском делу су се смањивале, осим 2010. године када имамо пораст, а оцене на практичном делу осцилирају.

Финансијски администратор – У две генерације ученика имамо уједначен успех током школовања и на матурском испиту у целини (када се узму у обзир сва три испита). Уочљиво је да друга генерација ученика показује благ пад како у погледу просечног успеха током школовања, тако и у погледу успеха на матури (2007/2008. успех на матури 4,32, у школи 4,33; 2008/2009. успех на матури 4,26, у школи 4,29).

Резултати на деловима матурског испита:

- Анализа успеха на испиту српски језик и књижевност показује да ученици остварују нешто боље резултате на матури него током школовања, што је посебно уочљиво у другој генерацији ученика (2007/2008. успех на матури 4,14, у школи 4,13; 2008/2009. успех на матури 4,30, у школи 4,07).
- Успех на тесту за проверу стручно-теоријских знања у обе генерације био је нешто лошији од успеха из предмета (из кога се задаје тест) током школовања (2007/2008. успех на матури 4,12, у школи 4,16; 2008/2009. успех на матури 4,08, у школи 4,10).
- Поређење успеха ученика на матурском практичном раду са успехом током школовања показује да је у обе генерације успех на матури био нешто нижи од просечног општег успеха у школи. Успех током школовања опада по генерацијама, док успех на овом делу матурског испита расте (2007/2008. успех на матури 4,17, у школи 4,62; 2008/2009. успех на матури 4,39, у школи 4,56).

Према подацима о резултатима матурског испита на крају шк. 2009/2010. године може се видети да су у две трећине школа ученици успешнији на практичном делу испита него на теоријском делу испита. Просечна оцена теоријског дела за 19 школа је 4,37, а практичног дела 4,61. Од самог почетка реализације огледа, оцене на теоријском и практичном делу се повећавају. Према мишљењу наставника, постојећи тренд резултат је начина припреме за матурски испит – ученици све чешће уче напамет објављене задатке. Због тога се

предлаже постепено увођење непознатих задатака у збирке за припрему и израда нових задатака у којима ће се пред ученике постављати сложенији захтеви.

4. Пословни администратори и финансијски администратори на тржишту рада – процена припремљености за рад након завршетка огледних профила

У очекиваним исходима програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор на првом месту налази се исход – Брзо адаптирање на услове рада. Иако је дата формулација веома непрецизна, она се односи на припремљеност ученика за свет рада, односно оспособљеност ученика да након завршетка средње школе успешно остварују послове на свом радном месту и да се брзо прилагођавају радним условима и захтевима.

До релевантних података о оспособљености ученика за свет рада дошло се путем две студије, чији је аутор Завод за унапређивање образовања и васпитања⁵. Експлоративним истраживањем које је спроведено 2010. године обухваћени су представници привреде, односно послодавци, који су, између осталог, процењивали оспособљеност ученика из образовних профила Пословни администратор и Финансијски администратор за рад након завршетка средње школе. Анкетирани послодавци су представљали две циљне групе: послодавце – екстерне чланове матурских испитних комисија и послодавце код којих ученици остварују практичну наставу.

4.1. Мишљење послодаваца – чланова матурских испитних комисија

Анонимним анкетним испитивањем обухваћено је укупно 57 послодаваца – екстерних чланова матурских испитних комисија из 27 градова и то 33 за огледни програм Пословни администратор и 24 за огледни програм Финансијски администратор.

---

⁵Студија *Мogućност запошљавања и процена оспособљености ученика који су се школовали у огледним образовним профилима Пословни администратор, Финансијски администратор и Банкарски службеник из угла послодаваца чланова матурских испитних комисија*, ГТЗ и Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2010.

Студија *Мogućност запошљавања и процена оспособљености ученика из огледних образовних профила у подручју економије из угла послодаваца код којих се реализује практична настава*, ГТЗ и Завод за унапређивање образовања и васпитања, 2010.

Према мишљењу послодаваца – чланова матурских испитних комисија огледни профили добили су веома високе оцене (Табела 26).

Табела 26 – Оцене огледних профила које су дали екстерни чланови матурских комисија

Оцена огледног профила	Пословни администратор	Финансијски администратор
веома добро	28	19
углавном добро	5	5
углавном лоше	0	0
веома лоше	0	0
Укупно оцена	33	24

Изводи из упитника:

- *Сувише велики акценат се ставља на теоријску наставу, а веома мало се полаже на практичну наставу.*
- *Већа повезаност са предузећима и привредом и што више практичне наставе.*
- *Више посвећености и ангажованости за посете установама, предузећима и банкама због стварног упознавања са пословањем.*
- *Више практичне наставе ван школе.*
- *Можда више праксе по предузећима.*
- *Потребна је повезаност тржишта рада са школом ради преузимања ових кадрова.*

Анкетирани послодавци из подручја рада економија, право и администрација, као представници циљне групе која је веома заинтересована за квалитет образовања, дали су процене о квалитету образовања у Србији, квалитету средњошколског образовања у Србији, квалитету рада економских школа у Србији и квалитету образовања које добијају ученици са којима они контактирају. Упадљиво највећи проценат одговора из ове групе питања налази се у категорији „углавном добро“ (понуђени одговори су „веома добро“, „углавном добро“, „углавном лоше“ и „веома лоше“) и то за оба огледна профила. Највећу оцену добио је квалитет образовања које ученици добијају у школама са којима они

сарађују. Није било одговора у категорији „веома лоше“, а само неколико одговора у овој групи питања налази се у категорији „углавном лоше“.

Према виђењу анкетираних послодаваца из матурских испитних комисија, шансе за запослење после завршетка образовних профила Пословни администратор и Финансијски администратор су веома добре и углавном добре. Сви испитаници без изузетка би препоручили другим послодавцима да запосле ученике који су се школовали у овим образовним профилима, а велика већина је спремна да их запосли у свом предузећу.

4.2. Мишљење послодаваца код којих се реализује практична настава

У експлоративном истраживању у које су укључени представници 30 предузећа у којима се реализује практична настава у огледним образовним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор, испитивано је мишљење послодаваца о компетентности ученика за рад након школе и о перспективама за запошљавање ученика који заврше ове образовне профиле.

Основ за давање процене биле су листе компетенција, знања и вештина прописаних наставним плановима и програмима оба профила. Према мишљењу послодаваца, ученици из образовног профила Пословни администратор показују најбоља знања и вештине из области информационих технологија, а посебно у коришћењу информатичких средстава и програмских пакета за комуникацију и обраду података, као и у употреби савремене опреме за обављање канцеларијских послова. У односу на комплетну листу знања, вештина и компетенција, процене послодаваца говоре о томе да су они веома задовољни оствареним исходима у овом огледном програму.

На нивоу знања и вештина које су конкретизоване за поједине предмете и модуле, послодавци имају подељена мишљења. Када је реч о књиговодственим и рачуноводственим пословима, поједини послодавци сматрају да економски техничари имају дубља и сигурнија знања из књиговодства, а да пословни администратори познају више различитих области.

Поједини послодавци сматрају да су потребне измене и допуне наставног плана и програма Пословног администратора и то у правцу додавања још једног страног језика, увођења пословног бонтона, учења слепог куцања и израде завршног рачуна. Што се тиче практичне наставе, већина послодаваца предлаже да се повећа број дана које ученици треба да проведу у предузећу да би имали више прилика да се упознају са реалним проблемима и радним окружењем. Осим тога, послодавци сматрају да наставници немају довољно искуства у привреди и да је то разлог недовољног коришћења примера из практичне наставе, због чега предлажу стручно усавршавање наставника у овој области.

Упркос томе што анкетирани послодавци, код којих се реализује практична настава, истичу да је стање у привреди тешко, сматрају да је профил Пословни администратор савремен и добро осмишљен и да су ови ученици конкурентни на тржишту рада. Према њиховом мишљењу, добра страна овог профила је његова адаптивност.

Уз помоћ листе компетенција прописаних наставним планом и програмом за образовни профил Финансијски администратор, послодавци су проценили да су најразвијеније компетенције ученика: информатичка оспособљеност, послови платног промета, позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима и пословна комуникација. Што се тиче самосталности у обављању послова, ученици у већини случајева немају много прилика да покажу степен остварености овог исхода, јер најчешће имају стални надзор запослених.

Према мишљењу 15 послодаваца код којих се реализује практична настава у образовном профилу Финансијски администратор, овим свршеним ученицима дају предност у запошљавању у односу на традиционални профил Економски техничар.

Велика већина анкетираних послодаваца би, уколико се укаже могућност, радо запослила ученике који заврше образовни профил Финансијски администратор и то баш оне који су били код њих на практичној настави, јер су веома задовољни знањима и вештинама које су показали.

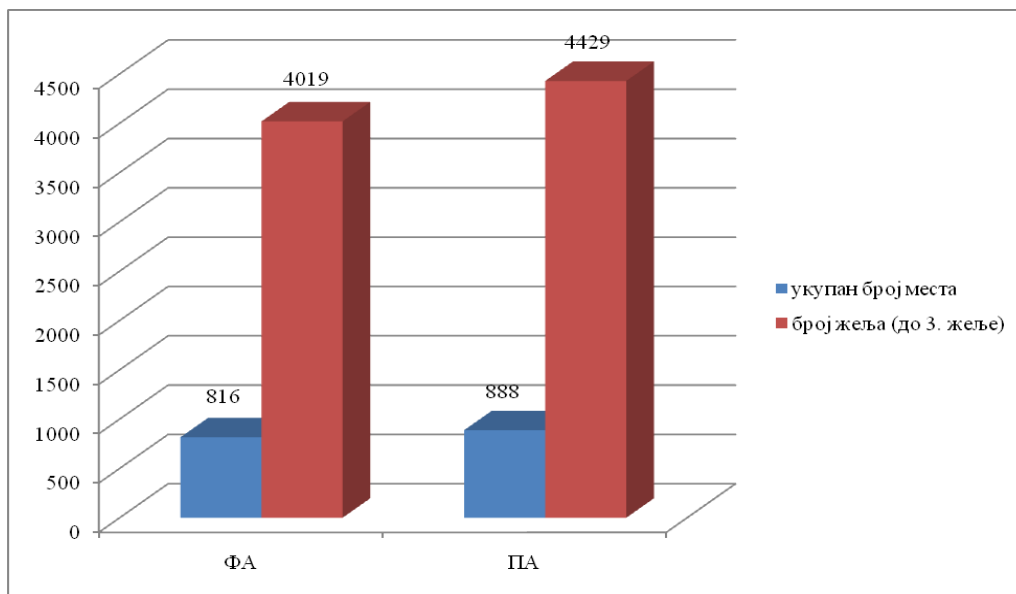
5. Потребе тржишта рада и могућности за запошљавање након завршетка школовања у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор

5.1. Подаци из евиденције Националне службе за запошљавање

На упит Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања о броју незапослених пословних администратора и финансијских администратора на евиденцији Националне службе за запошљавање, ова установа доставила је податке о броју незапослених економских техничара, правних техничара, управних техничара и правних техничара за опште послове. У *Прилогу 3* може се видети детаљан приказ броја незапослених лица на евиденцији НСЗ која су стекла образовање за обављање послова сличних пословима за које се припремају будући пословни администратори и финансијски администратори.

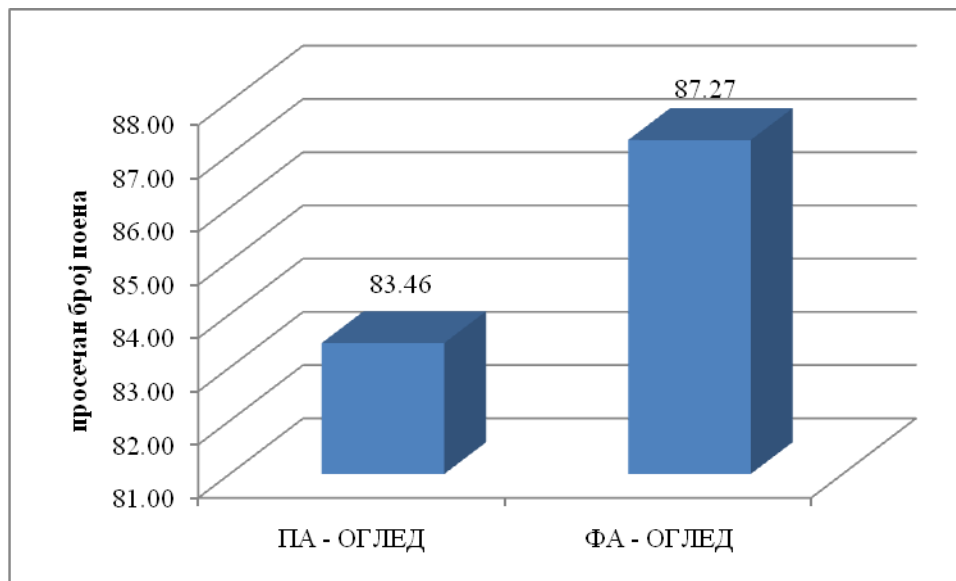
Анализе уписа ученика у средње школе, које сваке године припрема Министарство просвете, науке и технолошког развоја, показују да су за ове огледне профиле заинтересовани најбољи ученици из основних школа. Однос броја места за упис и броја кандидата у 2010. години приказан је на *Графикону 7*. На једно слободно место конкурисало је просечно пет кандидата.

Графикон 7 – Однос интересовања и слободних места за упис у 2010 (ПА и ФА)

О квалитету кандидата говоре подаци на *Графикону 8*, где се може видети да у ове профиле желе одлични ученици, који имају исти или већи број бодова него ученици који се уписују у одређене гимназије у Србији.

Графикон 8 – Приказ просечног броја бодова за упис у средњу школу (ПА и ФА)

Детаљан приказ резултата уписа у средњу школу у 2010. години приказан је у *Прилогу 4*.

5.2. Резултати студије о запошљавању ученика након завршетка школовања у огледном профилу Пословни администратор

Да ли су свршени пословни администратори конкурентни на тржишту рада? До одговора на ово питање можемо доћи анализом података приказаних у истраживачкој студији Завода за унапређивање образовања и васпитања⁶. Главни циљ истраживања односио се на процену ефеката увођења овог огледног профила. Ефекат се процењивао запошљавањем у привреди и ефикасношћу прилагођавања у пословном окружењу ученика који су завршили овај профил. Експерименталну групу чинили су ученици који су матурирали у јуну 2007. године (696), а контролну групу чинили су ученици који су матурирали у образовном профилу Економски техничар. Групе су уједначаване према релевантним варијаблама.

⁶ Студија праћења ученика образовног профила Пословни администратор – оглед, ЗУОВ (2009)

Према прикупљеним подацима о кретању ученика из обе групе након завршене средње школе, може се закључити да се највећи број ученика из оба профила уписао на факултет.

(Табела 27)

Табела 27 – Наставак школовања након средње школе*

	Образовни профил				Укупно
	Пословни администратор		Економски техничар		
	Број	%	Број	%	Број
Универзитет	564	89,67	520	81,41	1084
Висока струковна школа	61	9,70	91	14,42	152
Друга образовна установа	4	0,63	20	3,17	24
Укупно	629	100	631	100	1260

Добијени налаз корелира са налазом из ранијег истраживања у коме се само 6% ученика из образовног профила Пословни администратор изјаснило да жели да се запосли после средње школе. Поред тога, у групи ученика који настављају школовање, њих 77,40% изјављује да су тако и планирали и нису ни покушавали да се запосле. Иако се истраживање односило на једну генерацију ученика, веома су индикативни налази о немотивисаности ученика за рад након завршетка огледног профила Пословни администратор. Ако је овај образовни профил за највећи број ученика само припрема за факултет, онда први наведени исход – „брзо адаптирање ученика за свет рада“ није остварен.

Дакле, не можемо добити поуздан одговор на питање – да ли су свршени пословни администратори конкурентни на тржишту рада. За ово постоји једноставан разлог – не

располажемо подацима о репрезентативном узорку, јер се на тржишту рада појављује занемарљиво мали број ученика.

6. Предности и недостаци огледног профила Пословни администратор према резултатима праћења реализације

У току праћења реализације огледних профила прикупљени су релевантни квантитативни и квалитативни подаци. Потребно је напоменути да су континуиране активности Завода за унапређивање образовања и васпитања биле подржане од стране ГТЗ, тако да су реализоване и посебне мониторинг студије о појединачним доменима квалитета огледних програма. Називи студија наведени су у поглављу о поступку вредновања огледа.

6.1. Показатељи квалитета огледног профила Пословни администратор према методологији праћења Завода за унапређивање образовања и васпитања

У циљу издвајања главних предности и недостатака огледног профила анализирана је документација о резултатима праћења према методологији Завода за унапређивање образовања и васпитања. Будући да се ради о обимној документацији која је резултат вишегодишњег праћења, припремљен је сумарни приказ резултата примене сваког од упитника.⁷

Сумарни резултати примене Упитника Б0:

- наставници су углавном знали да наведу конкретне послове и задатке, а најчешће део послова, које на радном месту обавља особа која је образовање стекла у оквиру овог образовног профила, с тим да су то најчешће сагледавали из призме предмета који они предају;
- наставници су најчешће наводили да су упознати са циљевима и исходима стручног образовања за дати образовни профил, мада се тај утисак није стекао на основу каснијих навода из упитника; наставници не сагледавају ни у каснијем раду

---

⁷ Садржај упитника приказан је у поглављу о поступку вредновања.

(а у најмањој мери када су нови у профилу) цео профил, већ најчешће сагледавају само свој предмет;

- за припреме свог предмета наставници су најчешће користили само програм свог предмета;
- наставници су наводили да су упознати са реформом за дати образовни профил, при томе, републички координатор сматра да су они, пре свега, имали на уму рад пројекта ГИЗ-а са наставницима;
- начелно, постоји делимична помоћ школског тима за реализацију и помоћ у раду наставника, али ови тимови нису „заживели“ у највећем броју школа;
- избор лица којима су се наставници обраћали у школама зависио је од „атмосфере“ у школи, негде је то директор, негде педагог школе, негде члан стручног већа и др.

Сумарни резултати примене Упитника Б2:

Општи је закључак да је током вишегодишње примене овог упитника дошло до пада мотивације наставника и да су их они све више попуњавали форме ради. Дешавало се да наставници наведу нешто што уопште није назив модула (већ очито материја коју тренутно раде). Из извештаја, поготово последњих година, види се да најчешће нису поступали по упутству из упитника да нумерички означе број модула у колонама упитника – „да, делимично и не“, већ су неке друге ознаке.

Интересантно је да је програм за овај образовни профил високо оцењиван свих ових година, чак и у време када је од стране наставника у пројекту ГИЗ-а предложена ревизија истог (оцена је 4,20). Најчешћи коментари наставника односили су се, пре свега, на број часова за неки модул, с тим да је евидентан субјективни став наставника о свом предмету, као веома битном и да се због тога мора више или дуже временски изучавати.

Може се закључити да је захтев – оцењивање рада ученика у групи остало непознаница великом броју наставника.

Дешавало се да, и поред тога што је предмет такав да изискује припрему материјала за наставу, наставници напишу да не припремају материјал за наставу.

Што се тиче обука, наставници су најчешће исказивали потребу за методичко-дидактичким обукама (активном наставом) и стручним обукама.

Већина наставника сматра да ученике спрема за факултет, а не за рад.

Сумарни резултати примене упитника А1 и А2:

- постоји пад просечног успеха из свих предмета који се „преносе“ из основне школе, у чему предњачи предмет Математика;
- готово да нема осипања броја ученика током школовања у овом образовном профилу;
- број оправданих и неоправданих изостанака у овом образовном профилу није велики (са узрастом ученика се повећавају, извесно су већи у четвртој години учења);

- општи успех ученика као и владање ученика у овом образовном профилу су високи;
- просечне оцене на нивоу предмета крећу се око оцене 4,00, док најмању просечну оцену све време углавном има предмет Математика;
- постоје разлике између школа у погледу просечних оцена појединачних предмета и општег успеха на полугодишту и на крају школске године (у појединим предметима разлике су и до две оцене), што се може повезати са проблемима у оцењивању, на шта указују наставници;
- примећује се повећање успеха на крају године, што се може објаснити већом мотивацијом ученика, али и нешто блажим критеријумима оцењивања наставника на крају школске године.

6.2. Праћење реализације огледног профила Пословни администратор од стране републичког координатора

Републички координатор за огледни образовни програм Пословни администратор остваривала је сталну комуникацију са свим обухваћеним школама (започето је са 18 школа, а ове године их је 27). Према обрасцима за праћење реализације, чији је аутор Завод за унапређивање образовања и васпитања, републички координатор је прикупљао квантитативне и квалитативне податке, што је био један од важних основа за интервенцију и припремање предлога за унапређивање.

Праћење реализације од стране републичког координатора започето је шк. 2004/2005. године и изостало је само 2007/2008. године, због административних препрека које су биле последица одлуке тадашњег министра просвете.

Иако је праћење подразумевало активну улогу наставника, као главних носилаца реализације огледног програма, републички координатор, као носилац шестогодишње комуникације, закључује да наставници уопште нису заинтересовани за унос података у упитнике и да нису спремни да дају предлоге за побољшање огледног програма, при чему као резултат наводи веома мало конструктивних предлога за побољшање програма. Уз ову констатацију можемо додати и проблеме у праћењу огледа који су последица некомплетних података у упитницима за праћење огледа, неажурног достављања

упитника из школа и формалног попуњавања упитника у школама, без удубљивања и уписивања предлога и идеја. Као главни разлог намеће се вишегодишње трајање профила у статусу огледа, што је утицало на пад мотивације наставника да се баве квалитетом програма. У првим годинама примене наставници су изнели своја запажања и предлоге, а како они нису утицали на промену статуса, све мање су били спремни да се баве овим питањима.

С друге стране, на основу изложеног не можемо закључити да је праћење показало да је реализација лоша. Према подацима републичког координатора, наставници су задовољни постојећим програмом (тако се изјашњавају у упитницима) и немају предлоге за побољшање. Овде постоји проблем са парцијалним проценама наставника, који се најчешће фокусирају на предмет који предају, а немају мотивацију да се баве квалитетом програма у целини. Према евиденцији републичког координатора, најчешће примедбе наставника односе се на обим и садржај модула у наставним предметима и на недовољну или неадекватну опремљеност наставним средствима за реализацију наставе.

Током праћења републички координатор је испитивао потребе наставника у области стручног усавршавања. Анализа података показује да се наставници највише интересују за дидактику (методе, технике и оцењивање), ужестручне теме у оквиру предмета и рачунарску обуку.

Концепт Обуке у бироу је добро замишљен, према мишљењу републичког координатора, али је отворено питање да ли се доследно спроводи оно што је планирано. Најчешће се радило о томе да су наставници који реализују наставу у овом предмету „јаки“ у одређеној области, те да се та област форсирала у бироу (нпр. Рачуноводство), на уштрб других активности у бироу.

Према сумарној процени републичког координатора, а на основу резултата праћења одређених аспеката огледног програма, на скали од 1 до 5, огледни програм Пословни администратор могао би добити оцену 3, а ако се усвоје предложене измене (достављено Министарству просвете и науке у априлу 2011. године), оцена би сигурно била већа. Сугеришу се заједничке консултације представника привреде, Завода за унапређивање

образовања и васпитања и представника Пројекта ГИЗ-а, да би се осигурала најбоља решења за даљу имплементацију програма.

6.3. Унапређивање квалитета наставног плана и програма – предлог за ревизију

У процесу континуираног, добро осмишљеног и веома структурираног мониторинга реализације огледног профила Пословни администратор, наставници, ученици и послодавци указивали су на одређене проблеме и мањквости програма, а давали су и предлоге за побољшање постојећих решења или за увођење нових елемената програма. Тим наставника за ревизију образовног профила Пословни администратор припремио је предлог за измене и допуне постојећег наставног плана и програма, који је усаглашен са чланом 72. *Закона о основама система образовања и васпитања* у погледу односа општег и стручног образовања. Предлог је достављен Министарству просвете и науке у априлу 2011. године на даљу надлежност.

У достављеном предлогу понуђена су решења за:

- Редифинисање радних компетенција
- Другачији распоред предмета у наставном плану (нпр. Канцеларијско пословање)
- Измене назива одређених стручних предмета (због прегруписавања садржаја)
- Допуне садржаја појединих стручних предмета
- Промену статуса другог страног језика
- Увођење новог наставног предмета – Комуникација са психологијом
- Редифинисање појединих исхода образовања ради прецизирања и побољшања мерљивости.

Посебан квалитет предложених корекција огледа се у уважавању предлога послодавца, односно привредника, што се може сматрати примером добре праксе у социјалном партнерству.

Изводи из упитника за послодавце:

- *Мислим да је овај профил јако добар и даје обучене кадрове, спремне да раде самостално одмах по завршетку школе. Недостаци су занемарљиви.*
- *Министарство би требало да више форсира и финансијски даје потпору оваквим огледима, нарочито ако се то односи на мање градове и сиромашније локалне самоуправе. Мислим да су ови профили управо оно што привреди треба.*

Према мишљењу послодаваца постоје и одређени недостаци и то:

- *Основни недостатак је пракса у предузећима, где би ученици били упознати са вештинама које су неопходне за рад, а које у школи не могу стећи или научити.*
- *Потребно је више праксе у предузећима.*
- *Пратите захтеве и потребе компанија за одређеним знањима и вештинама.*

6.4. Унапређивање квалитета практичне наставе

У оквиру мониторинга практичне наставе у огледном профилу Пословни администратор коришћени су углавном исти инструменти као у мониторингу практичне наставе у програму Финансијски администратор, с тим што је начин примене инструмента за ученике био битно другачији. Овде су **ученици** износили своје мишљење на радионици која је била посвећена процени квалитета практичне наставе. Према резултатима фокус групе са 27 ученика, ученици су били радо прихваћени у привредним друштвима и установама, али половина ученика сматра да је изостао практичан рад („сви су пружали објашњења и теоријска знања“), што је супротно захтевима практичне наставе.

Знања која су стекли у школи била су пресудна за сналажење у реалном радном окружењу, сматрају сви ученици на фокус групи, али се делимично могу применити, као што се делимично могу применити и знања која су стекли у виртуелном привредном друштву. У реалним привредним друштвима постоји савременији начин обраде података.

Ученици су предложили да се, у циљу унапређивања практичне наставе, уради следеће:

– информисање привредних друштава са одликама профила

- стална и осмишљена контрола рада ученика на пракси
- избор и обука ментора који ће пратити рад ученика у привредном друштву
- продужетак трајања практичне наставе у реалним условима рада.

Две трећине ученика мисли да је практична настава неопходна у свим разредима.

Упитником са 22 ставке била су обухваћена најважнија питања практичне наставе а одговоре су дали **наставници** стручних предмета који су задужени за практичну наставу у школама (22). Они су уједно и главни организатори практичне наставе за ученике. Анкета је показала да, у погледу критеријума за избор привредног друштва, не постоји системско и одрживо решење. Најчешћи критеријуми су познанство са власником предузећа и изражена спремност власника да у свом предузећу обучава ученике.

Праћење рада ученика на практичној настави је, по правилу, у надлежности службеника из предузећа – само 3 наставника су била ментори ученицима.

Према проценама наставника, постоји листа послова које ученици нису могли да вежбају и утврђују на практичној настави. Најчешћи разлози за то су: недовољан број дана за практичну наставу, сужен дијапазон послова предузећа, ученицима непознати софтвери за обраду података, деликатни послови (заштита података о личности и сл.), неодговарајуће време када се остварује практична настава и др.

Праћење ученика најчешће је било посредно, анализом дневника рада.

Наставници су предложили следеће:

- утврдити критеријуме за избор привредних друштава и установа за практичну наставу
- формирати школски тим који ће бити задужен за унапређивање квалитета практичне наставе
- утврдити критеријуме за праћење и оцењивање ученика на практичној настави
- извештаји о практичној настави треба да буду предмет анализе стручних већа и школског одбора.

Послодавци сматрају да практичну наставу треба преусмерити на ваншколске услове, односно на реалне околности у предузећима и код послодаваца (више од 90% испитаника). У даљој конкретизацији предлога, више од 80% послодаваца сматра да се у

овим образовним профилима треба фокусирати на развијање посебних практичних вештина. Издвајају се рад на рачунару, енглески језик, вештине за нове апликације сходно изменама пословне праксе у предузећима и изменама прописа у одређеним областима.

Осим праксе ван школе, према мишљењу послодаваца, потребно је више праксе и у школским условима. Од 40 послодаваца који су дали одговор, њих 29 даје овај предлог, њих 33 сматра да није потребно повећавати фонд часова теоријске наставе.

7. Предности и недостаци огледних профила Финансијски администратор према резултатима праћења реализације

7.1. Показатељи квалитета огледног профила Финансијски администратор према методологији праћења Завода за унапређивање образовања и васпитања

Сумарни резултати примене Упитника Б0 (користи се од шк. 2008/2009. године):

- број нових наставника који по први пут реализују наставу у овом огледном програму, после прве године реализације у свакој школи, износи око 5%;
- конкретне послове и задатке које на радном месту обавља финансијски администратор тачно наводи и препознаје, у просеку, око 70% наставника који по први пут предају у овом огледном профилу, наставници стручних предмета, углавном, тачно наводе конкретне послове и задатке које на радном месту обавља финансијски администратор; наставници конкретне послове и задатке које на радном месту обавља финансијски администратор често поистовете са пословима и задацима самих наставника;
- наставници су упознати са циљевима и очекиваним исходима стручног образовања за образовни профил финансијски администратор, дефинисаним у оквиру Наставног плана и програма огледног профила;
- сви наставници, без изузетка, сматрају да прописани циљеви и очекивани исходи стручног образовања одговарају потребним компетенцијама које за то занимање препознаје тржиште рада;

- за припрему nastave већина наставника користи програм свог и сродних предмета;
- већина наставника сматра да би била обавештена о променама програма предмета који остварују;
- наставници имају подршку школског тима;
- наставници највећу подршку имају у школском координатору и члану стручног већа, а онда се за помоћ обраћају психологу, педагогу, помоћнику директора и директору.

Сумарни резултати примене Упитника Б2:

Од школске 2005/2006. године до школске 2010/2011. године, наставници су износили ставове о квалитету програма огледа, али их и из године у годину мењали, од оштрих, прилично негативних појединачних коментара, до прилично афирмативних. На основу анализе ових података, може се закључити следеће:

- наставници сматрају да су циљеви тема/модула јасно и прецизно дефинисани;
- исходи тема/модула су јасно и прецизно дефинисани, мерљиви су, усклађени са узрасним развојним карактеристикама ученика и воде до стручних компетенција;
- дужина трајања тема/модула је примерена остваривању циљева, иако наставници у својим коментарима истичу да код неких модула/тема није предвиђен довољан број часова, односно није примерена дужина трајања модула/тема, поготово у IV разреду; теме су у корелацији са другим модулима и предметима и омогућавају флексибилност у избору садржаја и метода рада у постизању исхода;
- програм предвиђа адекватне начине оцењивања;
- квалитет nastave: већина наставника припрема посебан материјал за учење и сматра да су им потребне додатне методичко-дидактичке, информатичке и стручне обуке;

- средња оцена програма Финансијског администратора на основу оцењених појединачних програма, по предметима и разредима (на основу расположивог материјала) у периоду од јуна 2008. до јуна 2010. године је **4,31**;
- већина наставника сматра да су предности наставе у огледним одељењима: мањи број ученика у одељењу, креативност ученика и наставника, тимски рад и предметна корелација; мањи број наставника учествовао би у тиму за ревизију програма;
- коментарима наставника били су изложени сви параметри оцене програма; издвајају се они који се односе на потребу уџбеничке литературе, као и потребу међусобне сарадње наставника и размене искустава; било је много сугестија за корекцију одређених програма; врло често је истицан недостатак наставних средстава за рад, што у комбинацији са могуће малим бројем часова може бити озбиљна сметња реализацији очекиваних исхода;
- наставници успешно реализују план и програм за огледни образовни профил Финансијски администратор, али узимајући у обзир коментаре наставника, издвајају се и проблеми у реализацији одређених наставних предмета и то:
  - Математика – потребно прилагодити трајање тема очекиваним исходима;
  - Рачунарство и информатика – потребан је администратор мреже, а програм треба ускладити са ECDL стандардом;
  - Основи економије – прилагодити исходе узрасту ученика;
  - Финансијско пословање – ускладити исходе са узрастим и развојним карактеристикама ученика и прилагодити томе време трајања модула;
  - Рачуноводство – израдити јединствен софтвер за рачуноводство и ускладити исходе са расположивим ресурсима;
  - Предузетништво – ускладити исходе и препоручене садржаје модула са програмима стручних (економских) предмета, већина садржаја је већ обрађена на вишем нивоу него што је то у модулима овог предмета,

предложити нове начине оцењивања којима би се осигурале информације о напретку појединаца у оквиру групе;

- Финансијско-рачуноводствена обука – препоручити адекватне начине оцењивања ученика у групи.

На основу сугестија наставника датим у упитницима Б1 и Б2 и закључака предметних форума наставника, а на предлог координатора за образовни профил Финансијски администратор, иницирана је корекција техничких грешака у објављеном Наставном плану и програму, што је исправљено по предвиђеној процедури.

У целини гледано, Наставни план и програм за образовни профил Финансијски администратор има много предности и добро је оцењен од стране наставника. Реализација наставе кроз велики број часова вежби, финансијско-рачуноводствена обука у бироу, мањи број ученика у одељењу, развој креативности и ученика и наставника, тимски рад и предметна корелација, доприносе већој заинтересованости ученика за наставу и лакшем стицању знања, вештина и компетенција.

Сумарни резултати примене Упитника А1 и А2:

- нема комплетних података о исписаним ученицима, постоје подаци само за поједине школске године, када се исписао по један ученик;
- већина ученика овог образовног профила показала је одличан и врло добар успех, збирно просечне оцене најчешће су биле су више од 4,00;
- ученици углавном имају примерно владање, за све време трајања огледа само два ученика су имала незадовољавајуће владање;
- већи број изостанака, оправданих и неоправданих, просечно по ученику, имају ученици београдских школа; број изостанака расте у вишим разредима; у односу на нрп. профил економски техничар, ученици овог образовног профила готово дупло мање изостају;
- подаци о поновцима нису комплетни, а постојећи подаци говоре о томе да до школске 2008/2009. није било поноваца; школске 2008/2009. први разред понављао

је 1 ученик, а трећи разред 2 ученика, школске 2009/2010. по 1 ученик понављао је други и трећи разред;

- оцене у наставним предметима крећу се у распону од највише 5,00 до најниже, чак 1,61 (математика, одељење у Пријеполу, школска 2008/2009); највишу просечну оцену 5,00 ученици имају из предмета Физичко и здравствено васпитање, а најнижу просечну оцену, из године у годину, има предмет математика, нешто ниже од 3,50.

7.2. Праћење реализације огледног профила Финансијски администратор од стране републичког координатора

Републички координатор за огледни профил Финансијски администратор континуирано је пратила реализацију, осим у једној школској години (2007. године одлуком министра прекинуто је ангажовање). У току рада највећи проблеми у праћењу били су узроковани некомплетним подацима у упитницима за праћење огледа и неажурним достављањем упитника из школа. Заинтересованост наставника за попуњавање упитника Б1 и Б2 и остале документације за праћење огледа, на скали од 1 до 5, где је 1 – уопште нису заинтересовани, а 5 – веома су заинтересовани, процењена је оценом 3, као и спремност наставника да дају предлоге за побољшање наставног плана и програма огледа. Према мишљењу координатора, на истој скали процене, задовољство наставника огледним образовним програмом добило је оцену 4.

Наставници се углавном интересују само за предмет који предају, а највеће замерке у огледу имају на обим и садржај модула, недовољну или неадекватну опремљеност наставним средствима за реализацију наставе и захтеве који се постављају пред наставнике у процесу оцењивања ученика. Републичком координатору најчешће су се обраћали поводом реализације наставе Финансијско-рачуноводствене обуке. У целини гледано, према мишљењу републичког координатора, оглед заслужује оцену 4 (на скали од 1 до 5).

7.3. Мониторинг практичне наставе – резултати студије коју је спровео ГТЗ

Квалитет практичне наставе у огледном образовном профилу Финансијски администратор био је предмет анкетног истраживања у 19 школа, које је спровео мониторинг тим у оквиру пројекта ГТЗ. Циљ истраживања био је усмерен на унапређивање практичне наставе. Резултати овог истраживања садрже значајан број вредних података о квалитету различитих аспеката практичне наставе у образовном профилу Финансијски администратор, јер су омогућили „укрштање“ мишљења три главне циљне групе – ученика (456), наставника (19) и ментора практичне наставе (28).

Ученици су попуњавали анонимни упитник који садржи 22 питања о практичној настави која се за њих организује. Велика већина анкетираних ученика (80,70%) процењује да су веома добро прихваћени у реалном привредном друштву, а 17,50% процењује да су углавном добро прихваћени. Око 90% ученика процењује да су им знања из школе помогла да се снађу у реалном привредном друштву. Међутим, скоро половина ученика имала је прилике да само делимично примењује знања из школе у привредним друштвима, што указује на недоследност у реализацији циљева и садржаја практичне наставе који постоје у плановима.

Индикативан је податак о корелацији активности у виртуелном и реалном привредном друштву. Значајан проценат ученика (64,50%) није сигуран у то да виртуелно привредно друштво омогућава добро сналажење у реалном привредном друштву, а 31% ученика је сигуран у ово. Добијени резултат можемо тумачити разликама које, према мишљењу ученика, постоје између ова два контекста, јер 72% ученика сматра да постоје разлике у пословању. Отуда и проблеми у примени знања из виртуелног привредног друштва у реалном привредном друштву. Највеће разлике ученици виде у електронском пословању, које се не може на исти начин обезбедити у школи. Према резултатима анкете, ученици обављају широк спектар стручних послова у реалном привредном друштву, али је највише рачуноводствених послова и послова у комерцијалном сектору, тако да су за практичну наставу ученицима најкориснији предмети Рачуноводство, Финансијско-рачуноводствена обука и Канцеларијско пословање.

Нешто више од половине ученика сматра да може да научи нешто ново на практичној настави, највише о реалности пословања предузећа. У погледу метода рада највише науче компјутерско књижење и обрачуне и вештине брзине, ажурности, професионалности и ефикасности у раду.

Иако је практична настава део образовно-васпитних активности школе, наставници су пратили практичну наставу само 31,80% ученика, а у осталим случајевима то је радио неко из привредног друштва.

Од документације о раду, 92,50% ученика има дневнике практичне наставе, које у 61% случајева оцењују наставници и та оцена утиче на закључну оцену из финансијско-рачуноводствене обуке. Међутим, у више од 50% случајева наставници не посећују ученике на практичној настави, што значи да они оцењују практичан рад само на основу записа у дневнику, што може бити спорно. Ако се помене и податак да је 47,40% ученика изјавило да је у њиховој практичној настави било делимичне укључености у рад, дневници рада као извор информација не могу бити довољно поуздани.

Очекивања ученика од практичне наставе испуњена су у 74,10% случајева, а 50% ученика даје одличну оцену практичној настави коју су похађали. Успешност практичне наставе утицала је и на повећање мотивације за учење – 63,20% ученика изјављује да их је рад у привредним друштвима мотивисао да улажу више напора у школско учење и напредовање.

У целини гледано, у циљу унапређивања практичне наставе ученици предлажу следеће:

- Вршити бољи избор реалних привредних друштава
- Увести више практичне наставе у све разреде
- Боље повезивање школе и привредних друштава
- Давати озбиљније задатке ученицима који су на пракси.

Дакле, практична настава у огледном профилу Финансијски администратор добила је позитивну оцену ученика, али постоји још простора за побољшање, пре свега у погледу редовности и обавезности праћења ученика на практичној настави, заступљености

практичне наставе у наставном плану и програму, избору привредних друштава и припреми лица која ће пратити ученике на практичној настави.

Упитник за **наставнике** (23 питања) односио се на надлежности школе у вези са планирањем, организацијом, садржајем и осигурањем квалитета практичне наставе.

Одговори наставника о критеријумима за избор привредног друштва указују на непостојање системских решења којима се осигурава потребан број квалитетних привредних друштава. У избору се често ослањају на лична познанства, услуге родитеља ученика и спремност да приме ученике. Овде можемо поставити питање: Шта ће се десити ако сви поменути механизми изостану? Да ли то значи да ученици неће имати практичну наставу или да ће имати неко пригодно решење које битно одступа од главног програмског акта?

Иако се улажу напори да се обезбеде услови за квалитетан рад ученика, постоји читав низ послова које ученици нису у могућности да обављају у реалним привредним друштвима. Разлози се налазе у делатности предузећа, периодичности одређених послова (нема континуитета), неадекватним софтверима, пословним тајнама и др. Наставници сматрају да је обука у виртуелним привредним друштвима адекватна и да осигурава остваривање циљева практичне наставе.

У вези са праћењем рада ученика на практичној настави постоји несагласност одговора наставника и ученика. Осим тога, уочава се да није стандардизован ни начин извештавања о практичној настави, јер половина наставника изјављује да не постоји извештај о реализацији практичне наставе.

Овај налаз повезан је са слабостима практичне наставе које опажају наставници. То су: проблеми у сарадњи школе и предузећа, немогућност утицаја наставника на остваривање практичне наставе у предузећима, непостојање стандардизованог дневника рада, мало времена за практичну наставу, недостатак ментора у предузећима.

Због тога наставници предлажу следеће:

- одредити прецизне и јединствене задатке за ученике на практичној настави;
- променити термин практичне наставе (да буде на почетку полугодишта);

- јединствен начин вредновања рада ученика на практичној настави;
- испитати капацитете привредних друштава пре упућивања ученика у њих;
- анимирати привредна друштва да прихвате ученике;
- испитивати очекивања ученика да би се унапредила практична настава,
- утврдити стандардизовану структуру извештаја о практичној настави;
- поставити систем практичне наставе на републичком нивоу у коме ће бити решена сва битна питања.

Ментори су лица у привредним друштвима којима се поверавају ученици на практичној настави. На основу одговора ментора на 16 питања из упитника, може се закључити да њихова позиција у образовном профилу није јасно одређена и да се њихов ангажман разликује од места до места. Готово сви анкетирани ментори изјавили су да су од ученика добили програм практичне наставе на основу кога им помажу, што је велика мањкавост и утиче на квалитет овог елемента огледа. Осим тога, половина ментора нема сазнања о активностима виртуелног привредног друштва.

С друге стране, веома су задовољни понашањем, заинтересованошћу, залагањем и знањем ученика на практичној настави. Своје процене о резултатима практичне наставе ментори су саопштавали различитим циљним групама – половина ментора говорила је ученицима, а остала половина наставницима, свом директору, у упитнику, у дневнику. Пошто није било квалитетне сарадње са наставницима (две трећине није сарађивало), више од половине ментора су делимично упознати са пословима које ће ученици у огледу Финансијски администратор обављати у будућности.

Може се закључити да ментори показују висок степен мотивације за праћење ученика на практичној настави, али овом чињеницом не смемо бити задовољни. Њихова улога треба да буде системски решена, при чему посебно треба уредити сарадњу са наставницима стручних предмета.

Ментори су предложили да се:

- сачини детаљно упутство о активностима ученика на практичној настави, да би се помогло менторима у праћењу ученика;

- припреме информације о раду ученика у виртуелном привредном друштву;
- наставници финансијско-рачуноводствене обуке обавезу на праћење ученика и процену квалитета активности на практичној настави;
- уважи процена ментора приликом оцењивања ученика у финансијско-рачуноводственој обуци.

Већина **послодаваца** сматра да је потребно продужити трајање практичне наставе, али и да је треба другачије организовати. Предлажу да у планирању практичне наставе заједнички раде наставници и послодавци и да се пажљивије бирају предузећа.

8. Резултати мониторинг студије о квалитету новог концепта матурског испита у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор

Нови концепт матурског испита у огледним профилима Пословни администратор и Финансијски администратор био је предмет истраживања у мониторинг студији⁸ коју је спровео Завод за унапређивање образовања и васпитања 2010. године. Циљну групу чинили су послодавци – екстерни чланови матурских испитних комисија.

Приказујемо главне истраживачке налазе:

- Од 57 анкетираних послодаваца, њих 37 сматра да је нови концепт матурског испита веома добар, док њих 5 сматра овај концепт углавном лошим.
- За организацију матурског испита школе су добиле високе оцене од послодаваца. Од 56 који су одговарали, њих 47 сматра да је организација матурског испита у школама веома добра, а 9 сматра да је организација углавном добра. Није било одговора у категоријама „углавном лоше“ и „веома лоше“.

---

⁸ *Могућност запошљавања и процена оспособљености ученика који су се школовали у огледним образовним профилима Пословни администратор, Финансијски администратор и Банкарски службеник из угла послодаваца – чланова матурских испитних комисија (2010)*

- На питања која су се односила на припремљеност ученика за полагање матурског испита, односно на спремност кандидата да одговоре на захтеве испита, послодавци су имали подељена мишљења. Половина анкетираних сматра да су ученици веома припремљени, а друга половина сматра да су углавном добро припремљени. Није било одговора у категоријама „углавном лоше“ и „веома лоше“.
- Од 55 послодаваца који су процењивали начин провере знања на матурском испиту, 38 сматра да је начин који се примењује веома добар, а 17 сматра да је начин углавном добар. Није било одговора у категоријама „углавном лоше“ и „веома лоше“.

Послодавци сматрају да матурски испит има и одређене мањкавости и то:

- Матурски испит поставља велике захтеве пред ученике, а резултат постигнут на матурском испиту не вреднује се приликом уписа на факултет.
- Преобиман материјал за оцењивање. Треба дати више времена ученицима за израду рада.
- Превелика „папирологија“ око полагања испита.

9. Резултати праћења огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор у оквиру стручно-педагошког надзора просветних саветника

Уз подршку ГТЗ-а, конституисана је радна група просветних саветника под називом Форум просветних саветника. Они су у оквиру вршења стручно-педагошког надзора пратили реализацију образовних профила Пословни администратор и Финансијски администратор.

Форум просветних саветника пратио је реализацију огледних профила у следећим доменима квалитета: материјално-технички услови у којима се настава остварује,

планирање и припремање (*берлински модел*), пословно-административна обука, оцењивање и обученост наставника.

9.1. Огледни профил Пословни администратор

Увидом у извештаје просветних саветника који су пратили реализацију у 12 школских управа Министарства просвете и науке, изведени су сумарни закључци према доменима квалитета који су били предмет праћења.

9.1.1. Материјално-технички услови у којима се настава остварује

У целини гледано, школе располажу школским простором, опремом и наставним средствима који су прописани *Правилником о ближим условима у погледу школског простора, опреме и наставних средстава за остваривање плана и програма заједничких предмета у стручним школама које остварују наставни план и програм огледа за образовне профиле Пословни администратор, Финансијски администратор, Банкарски службеник, Комерцијалиста и Службеник осигурања*. Школски простор, опрема и наставна средства одговарају прописаном нормативу који је саставни део поменутог Правилника (биро за обуку, опрема и наставна средства, техничка средства, канцеларијски прибор, канцеларијски потрошни материјал, књиге евиденције и обрасци). Потребно је и да сви примерци законске регулативе (према нормативу) буду доступни за коришћење у бироу.

У једном броју школа не постоје вишенаменске учионице. Уместо њих, постоје класичне учионице које садрже таблу, наставнички сто, клупе, столице, а негде и плакате који се односе на садржаје појединих наставних предмета.

У највећем броју школа постоје проблеми са обезбеђивањем финансијских средстава за потрошни материјал, одржавање и поправку опреме. Локална самоуправа не може у потпуности да прати финансијске потребе школе. Међутим, евидентни су напори школа у изналажењу решења (донације, учешћа на конкурсима, сарадња са пословним партнерима и др.).

9.1.2. Планирање и припремање (берлински модел)

На онову извршеног увида, утврђено је да наставници имају глобалне и оперативне планове рада. У највећем броју случајева, планирање и припремање наставних часова стручних предмета врши се по *берлинском моделу*. Користе се обрасци који су усвојени на нивоу школе и функционално усаглашени са потребама програмских садржаја предмета. Постоји проблем са употребом образаца за предмете чија је настава модуларно организована, али је изостајала иницијатива наставника за адаптацију образаца.

Резултати праћења показују да наставници недовољно сарађују при планирању, што се одражава на корелацију садржаја међу предметима. Могућности за тимски рад у планирању минимално су искоришћене. Иако су учествовали на обукама, један број наставника сматра да им недостају знања о планирању наставе по модулима. Што се тиче квалитета наставних припрема за часове, резултати праћења показују да постоји доста простора за унапређивање дидактичко-методичких знања. Квалитетније припреме имају наставници стручних наставних предмета који су савладали обуке за планирање (наставници који раде у бироу, наставници књиговодства, економике предузећа, канцеларијског пословања, информатике).

9.1.3. Пословно-административна обука

Праћење пословно-административне обуке није реализовано у свим школским управама, али постоји довољно података да се може закључити да је овај аспект огледа квалитетно замишљен и остварен. Рад у бироу се одвија симулирањем радних процеса у привредном друштву и великим делом је усклађен са циљевима и задацима пословно-административне обуке. Ученици стичу радне компетенције за самостално обављање послова. Комплетна опрема добијена од ГТЗ-а адекватно се користи. Припремљене активности омогућавају симулацију радног процеса и усмерене су на стицање стручних и радних компетенција.

Посебно је важно то што доминира практичан рад. Међутим, понекад се остварује на још необрађеним садржајима, јер наставници не прате међупредметну повезаност на нивоу разреда и између разреда. У таквим ситуацијама ученици се сналазе тражењем додатне помоћи.

У реализацији наставе наставници инсистирају на поштовању корака у поступцима који су значајни за будући посао, као и на поштовању исправности, уредности, прегледности и садржинској тачности састава који прате поступак обраде предмета. Такође, наставници контролишу ученике (службенике) у раду у бироу или у класичним учионицама када раде у групама и дају им инструкције за рад. Презентација задатака које израђују групе је присутна и то углавном визуелно (на паноима). Такође, евидентна је евалуација часа која се реализује углавном методом „телеграма“, „барометром расположења“, евалуационим листићима. У појединачним случајевима, постоје проблеми са разумевањем улоге бироа од стране ученика, што отежава и успорава симулације радних процеса и службених односа у пословању.

9.1.4. Оцењивање

У оквиру овог домена квалитета не постоји јединствена процена просветних саветника који су пратили огледни програм. Процене се крећу од „устаљен начин – прозивање и усмено испитивање“ до „наставници редовно и систематски прате рад и напредовање ученика и о томе воде уредну писану евиденцију и документацију“. Као примери добре праксе истичу се: давање повратне информације ученику која садржи образложење оцене, укључивање ученика у процес оцењивања наставног рада и процес самооцењивања сопственог рада и напредовања. Према мишљењу већине професора, модулarna настава омогућава развој формативног оцењивања и објективне процене.

Још увек није у довољној мери развијен систем оцењивања ученика (праћење рада ученика, тестови, контролни и писмени задаци, усмено излагање, активност на часу и други). На писменим проверама доминира репродукција знања и примена знања. Осећа се изузетна потреба за организованијом израдом систематизованих задатака по димензијама шест сазнајних процеса и четири нивоа знања (Блум – Андерсон – Кратволова таксономија) у оквиру предмета, односно на нивоу стручних већа.

9.1.5. Обученост наставника

У погледу стручног усавршавања наставника у огледним школама, постоје значајне разлике у броју наставника који су учествовали на обукама, броју сати стручног усавршавања на индивидуалном нивоу, темама семинара које су похађали и

заинтересованости наставника за стручно усавршавање. Највећи број семинара је организовао ГТЗ, затим следе семинари Министарства просвете и акредитовани семинари из годишњих каталога.

Уочава се да значајан проценат наставника није позван на испит за лиценцу, јер постоји проблем са организацијом комисија на нивоу Републике.

9.2. Огледни профил Финансијски администратор

У достављеном материјалу Форума просветних саветника који су пратили огледни профил Финансијски администратор у поменутих доменама квалитета налазе се процене за школе у две школске управе (Јагодина и Сомбор), тако да не постоји основа за извођење закључака.

Напомена:

Када је у питању осигурање квалитета огледних профила, потребно је напоменути да је ГТЗ подржао израду *Приручника за праћење наставе о образовним профилима у статусу огледа*. Аутори приручника, који је објављен у јуну 2010. године, чланови су Форума просветних саветника. Приручник садржи листе показатеља квалитета наставе и омогућава стандардизацију праћења од стране просветних саветника. Приручник има функцију инструмента за објективнију и поузданију опсервацију и процењивање и може бити корисна алатка у раду. У даљој примени овог материјала потребно је уважити чињеницу да је Национални просветни савет усвојио стандарде квалитета рада установа⁹ који се односе на све образовно-васпитне установе у Србији, па тако и на школе у којима се реализују програми Пословни администратор и Финансијски администратор. Сугерише се Форуму просветних саветника да изврши уподобљавање приручника са документом од националног значаја, што не искључује потребу коришћења додатних стандарда и индикатора који су важни за средње стручно образовање.

---

⁹ Стандарди квалитета рада установа могу се преузети на сајту Националног просветног савета (www.nps.gov.rs) и Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања (www.ceo.edu.rs).

10. Поређење огледних програма Пословни администратор и Финансијски администратор са постојећим изабраним програмима у средњем образовању

10.1. Огледни образовни профил Пословни администратор и образовни профил Правни техничар

Упоредном анализом *Правилника о наставном плану и програму образовног профила Правни техничар* („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 11/2006) и *Правилника о наставном плану и програму огледа за образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор* („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр.14/04, 11/05, 17/06, 18/07, 1/08) утврђено је да између ова два образовна профила постоји више разлика него сличности, јер су профилисани односно развијани за различите намене. Образовни профил Правни техничар уведен је за обављање различитих послова у органима управе на свим нивоима, а образовни профил Пословни администратор уведен је да би се одговорило на потребе малих и средњих предузећа за рачуноводствено-економске и административне послове. У односу на Правног техничара, у профилу Пословни администратор акценат је на наставним предметима из подручја економије.

Разлике су евидентне у: структури наставних планова, структури и садржају наставних програма, садржају и организацији практичне наставе, захтевима који се стављају пред наставнике, врсти и степену подршке коју добијају школе и наставници, нормативима опреме и средстава.

Дакле, може се закључити да ова два профила нису упоредива у погледу циљева, исхода и садржаја.

10.2. Огледни образовни профил Пословни администратор и образовни профил Економски техничар

Наставни план за економског техничара садржи општеобразовне предмете (9) и стручне предмете (11), а наставни план и програм за пословног администратора садржи општеобразовне (6), општестручне (3) и стручне предмете (7). Програми стручних

наставних предмета у профилу за пословне администраторе структурирани су кроз модуле, а у профилу за економске техничаре дати су циљеви и задаци програма и садржаји тема. Постоје значајна слагања у називима стручних предмета, али је њихов фонд различит, као и позиција у наставном плану (разред у коме се учи). Разлике постоје и у броју ученика са којима се ради у групи и у трајању и начину организације практичне наставе. У оба профила акценат је на знањима и вештинама из области економије, с тим што се будући пословни администратори припремају и за неке додатне административне послове који су важни за пословање малих и средњих предузећа.

10.3. Огледни образовни профил Финансијски администратор и Економски техничар

Анализом програмских основа образовних профила Финансијски администратор и Економски техничар може се уочити да постоје разлике у основним одредбама програма. Код Економског техничара постоје садржаји учења – теме и појмови, а код Финансијског техничара – дефинисани исходи учења и циљеви и исходи стручног образовања.

У наставном плану и програму профила Економски техничар постоје обавезни, изборни и факултативни облици рада, а у профилу Финансијски администратор постоји допуна са циљевима и исходима стручног образовања и обуком у бироу. Наставни програм у Финансијском администратору артикулише се према темама и модулима, којих нема у економском техничару. Разлика је евидентна у статусу појединих наставних предмета, броју година изучавања, броју недељних и годишњих часова предвиђених за реализацију исте материје. Разлика постоји и у самој структури стручних предмета; неки предмети који изучавају исту проблематику имају различито трајање. Економски техничар има укупно 640, а Финансијски администратор има укупно 1.164 часа вежби. Предмети који квалитативно разликују програм Финансијског администратора у односу на Економског техничара јесу: Финансијско пословање, Ревизија и контрола, Финансијско-рачуноводствена обука и Предузетништво. У Финансијском администратору финансијско-рачуноводствена обука се реализује у бироу за обуку (виртуелно предузеће) а практична настава у реалном предузећу.

У организационом погледу, предности Финансијског администратора су у броју ученика у одељењу (24 уместо 32) и броју ученика у групи на вежбама (12 уместо 16). Норматив простора и опреме је значајно повољнији у Финансијском администратору. Концепт матурског испита у Финансијском администратору усаглашен је са концептом програма и омогућава јасније и објективније сагледавање капацитета ученика него у Економском техничару.

Разлог за поређење огледних образовних профила са сличним постојећим профилима у нашем стручном образовању произилази из потребе да се покрене питање о тзв. „уситњавању“ образовних профила у оквиру истог подручја рада. Да ли се увећањем броја профила осигурава адекватнији одговор на потребе тржишта рада? У овом тренутку, у оквиру једног подручја рада постоји низ нових образовних профила (највише их је са статусом огледа), али и низ тзв. класичних профила који се у одређеним елементима разликују од нових огледних профила. Испитивања указују на то да су нови профили донели битна побољшања у стручно образовање, али и да за класичним профилима постоји потреба. Ова чињеница је само полазиште за изналажење најбољих и најцелисходнијих решења.

ЗАКЉУЧЦИ

Процена остварености циљева и исхода огледних профила Пословни администратор и Финансијски администратор заснива се на резултатима праћења реализације у школама, резултатима емпиријског истраживања и резултатима анализе програмских докумената и друге релевантне документације о овим профилима.

Реализација огледних профила праћена је према методологији Завода за унапређивање образовања и васпитања, а релевантни подаци о програмима добијени су и мониторинг студијама које је иницирао и подржавао Пројекат ГТЗ (сада ГИЗ). Током осмогодишње, односно седмогодишње реализације прикупљени су вредни квантитативни и квалитативни подаци о различитим доменима квалитета и аспектима рада у профилима Пословни администратор и Финансијски администратор. Према наводима школа, ГТЗ (сада ГИЗ) пружао је неопходну подршку у имплементацији и развоју ових огледа.

Нови образовни профили развијани су у сарадњи два система – образовања и привреде. Као резултат, добили смо нову структуру наставних планова и програма, нове захтеве за ученике и наставнике, јасније циљеве и очекиване исходе, нов садржај и начин спровођења практичне наставе и нов концепт матурског испита. Увођење у школску праксу пратиле су обуке наставника и опремање школа неопходном опремом. Посебна пажња посвећена је настави у бироима, у којима се симулирају послови и ситуације из реалног радног окружења.

До процена наставника о квалитету огледних профила дошло се из два извора – анонимне анкете Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања и анкете из методологије праћења Завода за унапређивање образовања и васпитања. Резултати показују да су наставници углавном задовољни огледним програмима, а да иницирају промене које се најчешће односе на лични делокруг рада, при чему не сагледавају целину програма.

Иако је упитник за наставнике Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања био анониман, примећује се да наставници највише примедба имају на оне аспекте рада за које сматрају да су најмање одговорни (опрема, обуке и концепт матуре). Проблем квалитетног праћења и оцењивања ученика евидентан је од самог почетка огледа, али га

наставници не препознају као недостатак? Да ли због тога што су управо они позвани да планирају и остварују оцењивање ученика?

Више од 60% наставника процењује да је норматив простора, опреме и средстава остварен преко 80%, а опет сматрају да постоји проблем са опремљеношћу. Стиче се утисак да се постојећа опрема не користи у свим школама функционално и да се не придаје значај одржавању опреме у школама. Друго, за рад у бироима потребно је много потрошног материјала, а финансијске могућности школа су неуједначене, што може утицати на квалитет наставе.

Чини се да наставници нису уочили проблем недостатка тимског рада у школама, јер, као актери, иступају углавном из личних позиција. Обуке које су добиле групе наставника нису даље преношене путем хоризонталног учења, тако да постоје разлике у знањима и обавештености наставника.

Када је практична настава у питању, наставници су предложили да се утврде критеријуми за избор привредних друштава и установа за практичну наставу, да се формирају школски тимови који ће бити задужени за унапређивање квалитета практичне наставе, да се утврде критеријуми за праћење и оцењивање ученика на практичној настави и да извештаји о практичној настави буду предмет анализе стручних већа и школског одбора.

У целини гледано, према резултатима анкете, наставници из оба профила процењују да су ови огледи квалитетни и да треба да добију статус редовних програма, уз одређене корекције, односно унапређивања.

У складу с тим, тим наставника за ревизију образовног профила Пословни администратор размотрио је припеле предлоге наставника и у априлу 2011. године поднет је захтев Министарству просвете и науке за ревизију овог програма. У достављеном предлогу понуђена су решења за: редефинисање радних компетенција, другачији распоред предмета у наставном плану (нпр. Канцеларијско пословање), измене назива одређених стручних предмета (због прегруписавања садржаја), допуне садржаја појединих стручних предмета, промену статуса другог страног језика, увођење новог наставног предмета – Комуникација са психологијом и редефинисање појединих исхода образовања ради прецизирања и побољшања мерљивости. Посебан квалитет предложених корекција огледа се у

уважавању предлога послодаваца, односно привредника, што се може сматрати примером добре праксе у социјалном партнерству.

Према мишљењу ученика, огледни профили су квалитетни. У оба огледна профила ученици сматрају да је највећи квалитет у стручним знањима која добијају и припремљености за свет рада, а најмање су задовољни понудом изборних предмета и знањима из општеобразовних предмета. Ученици сматрају да су прописани исходи важни за њихово образовање, а углавном су задовољни оствареношћу исхода на крају школовања, што се повезује и са квалитетним радом наставника који воде и усмеравају учење и напредовање.

У ове образовне профиле најчешће се уписују одлични ученици, задржавају солидан успех али се само незнатан број њих опредељује за рад после средње школе, о чему говоре резултати анкете за ученике из оба профила, али и резултати студије коју је за профил Пословни администратор спровео Завод за унапређивање образовања и васпитања. Поставља се питање: да ли ови профили одговарају стручном образовању или су ближи образовању какво пружају тзв. стручне гимназије?

Ученици сматрају да има још много простора за унапређивање практичне наставе која није увек добро организована и спроведена. Иако је замислио о повезивању школе и привреде добра, најчешће се дешава да су ученици на пракси препуштени запосленима у привредним друштвима и да немају подршку својих наставника. Ученици су предложили да се, у циљу унапређивања практичне наставе, уради следеће: информисање привредних друштава са одликама профила, стална и осмишљена контрола рада ученика на пракси, избор и обука ментора који ће пратити рад ученика у привредном друштву, продужење трајања практичне наставе у реалним условима рада. Две трећине ученика мисли да је практична настава неопходна у свим разредима.

Анкетирани послодавци – чланови матурских комисија сматрају да су профили Пословни администратор и Финансијски администратор савремени и добро осмишљени и да су свршени ученици конкурентни на тржишту рада. Ове процене су веома важне јер указују на позитиван став и поверење послодаваца у професионалне капацитете ученика који завршавају ова два огледна профила, што је значајно за почетак рада новозапослених. Сви

испитаници би без изузетка препоручили другим послодавцима да запосле ученике који су се школовали у овим образовним профилима, а велика већина је спремна да их запосли у свом предузећу.

Према мишљењу послодаваца, ученици из образовног профила Пословни администратор показују најбоља знања и вештине из области информационих технологија, а посебно у коришћењу информатичких средстава и програмских пакета за комуникацију и обраду података, као и у употреби савремене опреме за обављање канцеларијских послова. У односу на комплетну листу знања, вештина и компетенција, процене послодаваца говоре о томе да су они веома задовољни оствареним исходима у овом огледном програму.

Поједини послодавци сматрају да су потребне измене и допуне наставног плана и програма Пословног администратора и то у правцу додавања још једног страног језика, увођења пословног бонтона, учења слепог куцања и израде завршног рачуна. Што се тиче практичне наставе, већина послодаваца предлаже да се повећа број дана које ученици треба да проведу у предузећу да би имали више прилике да се упознају са реалним проблемима и радним окружењем.

Уз помоћ листе компетенција прописаних наставним планом и програмом за образовни профил Финансијски администратор, послодавци су проценили да су најразвијеније компетенције ученика: информатичка оспособљеност, послови платног промета, позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима и пословна комуникација. Према мишљењу 15 послодаваца код којих се реализује практична настава у образовном профилу Финансијски администратор, овим свршеним ученицима дају предност у запошљавању у односу на традиционални профил Економски техничар.

Велика већина анкетираних послодаваца би, уколико се укаже могућност, радо запослила ученике који заврше образовни профил Финансијски администратор и то баш оне који су били код њих на практичној настави, јер су веома задовољни знањима и вештинама које су показали.

Нови матурски испит увођен је поступно у образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор. Основни разлог је тај што садржај и начин полагања матурског испита представљају значајну новину за ученике у нашим школама. Чини се да

су сви свесни чињенице да наставни рад у школама не даје знања и вештине које ће ученицима омогућити успешност на задацима који су за њих непознати. Због тога се за школе припремају приручници са збирком задатака, а из године у годину број непознатих задатака се повећава.

Новим концептом матурског испита подржава се квалитет образовања и уводе се елементи екстерног вредновања (представници привреде у комисијама), што је један од стубова осигурања квалитета. Нов садржај, начин спровођења и оцењивања постављају високе стандарде, а да би се они остварили потребно је још много рада. Посебну пажњу потребно је посветити квалитету задатака који се објављују у збиркама, будући да се на основу њих мери оствареност исхода. Иако је тим за израду задатака добијао обуке, потребно је обезбедити независну контролу квалитета задатака. Будући да се тежи тестовима који ће бити непознати ученицима, треба решити и питање тајности тестова и задатака.

Не би се смела игнорисати мишљења наставника о мањкавостима матурског испита. Поједини наставници сматрају да је потребно посветити пажњу квалитету задатака и да за тестове са непознатим задацима треба постепено припремати школе. Овде се уочава распрострањен проблем са репродукцијом знања и оствареношћу нижих нивоа компетенција. Ученици, такође, имају примедбе на примену концепта матурског испита у школама. Њихове примедбе односе се на све фазе и елементе – припрему за полагање, информисаност, менторство, садржај и начин спровођења. С друге стране, према ономе што наводе као предности, ученици прихватају нови концепт, јер осигурава већу објективност и регуларност.

Мониторинг студије које је самостално спроводио ГТЗ и студије Завода за унапређивање образовања и васпитања, које су спроведене уз подршку ГТЗ-а, документују квалитет огледних профила који су били предмет истраживања. У овим мониторинг студијама дају се и конкретни предлози за унапређивање огледних профила, али се не указује на значајније мањкавости и проблеме.

У целини гледано, сумарна оцена остварености циљева и исхода програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор је позитивна, чему је евидентно допринела подршка имплементационе јединице Пројекта ГТЗ. У оба огледна профила

уведене су новине које се, као пример добре праксе, могу користити и у другим подручјима рада у стручном образовању.

На системском нивоу, доносиоци одлука у систему образовања и васпитања и учесници у спровођењу Стратегије развоја стручног образовања у Републици Србији требало би да посвете пажњу питању уписа ученика у образовне профиле Пословни администратор и Финансијски администратор, будући да се свршени ученици појављују на тржишту рада у незнатном броју, а у ове профиле се уписују иако не планирају да се запосле након завршене средње школе.

ОЦЕНА ОСТВАРЕНОСТИ ЦИЉЕВА И ИСХОДА И ПРЕДЛОГ МИНИСТРУ

Према резултатима вредновања програма огледа Пословни администратор и Финансијски администратор, може се рећи да су постављени циљеви и исходи остварени у довољној мери и да постоји основ и спремност реализатора за њихово даље унапређивање, о чему говоре резултати праћења и емпиријског истраживања.

У оцени остварености циљева и исхода са посебном пажњом су анализирана мишљења ученика и представника привреде, која су, у целини, позитивна. Међутим, и ученици и послодавци имају и одређене примедбе којима треба посветити посебну пажњу јер указују на пропусте у раду школа и наставника, али и на могућности за побољшање рада.

На основу наведеног, **предлаже се министру просвете, науке и технолошког развоја да у законом прописаном поступку донесе одлуку да образовни профил Пословни администратор и образовни профил Финансијски администратор добију статус редовних програма почев од шк. 2011/2012. године**, чему обавезно треба да претходи детаљна ревизија правилника о наставном плану и програму у свим његовим елементима. Будући да је предлог за ревизију огледа Пословни администратор већ достављен Министарству просвете, науке и технолошког развоја, може се очекивати да ће измене бити завршене до почетка школске године и да ће школе спремно започети рад. Сугеришемо да се резултати ове евалуативне студије користе у поступку измена и допуна наставног плана и програма за оба профила. Систем праћења реализације образовних профила потребно је учинити функционалнијим и интерактивнијим него што је то било до сада, о чему треба да се договоре Завод за унапређивање образовања и васпитања и Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

ЛИТЕРАТУРА

1. Fajgelj, S. (2005). *PSIHOMETRIJA – METOD I TEORIJA PSIHOLOŠKOG MERENJA* (2. izdanje). Centar za primenjenu psihologiju. Beograd.
2. Fajgelj, S. (2007). *METODE ISTRAŽIVANJA PONAŠANJA* (3. izdanje). Centar za primenjenu psihologiju. Beograd.
3. Frechtling J., Frierson H., Hood S., Hughes G. (2002). *User Friendly Handbook for Project Evaluation*
4. <http://www.nsf.gov/pubs/2002/nsf02057/nsf02057.pdf>
5. Havelka, N., B. Kuzmanović i D. Popadić (2008). *METODE I TEHNIKE SOCIJALNO-PSIHOLOŠKIH ISTRAŽIVANJA* (4. izdanje). Centar za primenjenu psihologiju. Beograd.
6. Kohen M., Manion L. & Morrison K. (2007). *METODE ISTRAŽIVANJA U OBRAZOVANJU*. Naklada Slap. Jastebarsko.
7. Leech, N., G. Morgan & K. Barrett (2007). *SPSS FOR INTERMEDIATE STATISTICS*. LEA. London.
8. Mc Namara C. (2008). *Basic Guide to Program Evaluation* http://www.managementhelp.org/evaluatn/fnl_eval.htm#anchor1575679
9. Morgan, G., N. Leech, G. W. Gloeckner & K. Barrett (2004). *SPSS FOR INTRODUCTORY STATISTICS*. LEA. London.
10. Подзаконска акта на основу којих се реализују програми огледа у средњем стручном образовању.
11. *Закон о основама система образовања и васпитања* („Службени гласник РС – Просветни гласник“, бр. 72/2009)

ПРИЛОЗИ

Прилог 1

Преглед реализованих обука за наставнике у огледним профилима¹⁰

Период до 31. августа 2009. године

Ред. бр.	Назив програма обуке	Број учесника
1.	Активно оријентисана настава	666
2.	Обука у бироу	312
3.	Тестови и оцењивање	109
4.	Обука из области предузетништва	184
5.	Комуникација, визуелизација, презентација и модерација	20
6.	Предметна дидактика – увод у економију	44
7.	Предметна дидактика – основе права	17
8.	Форумски семинари	48
Укупно		1.400

Период од 1. септембра 2009. до 31. августа 2010. године

Ред. бр.	Назив програма обуке	Број учесника
1.	Настава оријентисана на деловање – учење нових метода	58
2.	Обука у бироу – фаза јединственог рада	22
3.	Обука у бироу – фаза подељеног рада	20
4.	Обука у бироу – оцењивање	21
5.	Тестови и оцењивање – развијање задатака знања	308
6.	Тестови и оцењивање – развијање ситуацијских задатака	215
7.	Тестови и оцењивање – развијање задатака случајева	168
8.	Тестови и оцењивање – састављање тестова и оцењивање	183
9.	Обука из области предузетништва – ниво 1	21
10.	Обука из области предузетништва – ниво 2	21
11.	Комуникација у процесу учења	25

¹⁰ Извор – Удружење „Доситеј“

12.	Визуелизација и презентација у процесу учења	25
13.	Модернизација у наставном процесу	22
Укупно		1.109

Период од 1. септембра 2010. до априла 2011. године

Ред. бр.	Назив програма обуке	Број учесника
1.	Настава оријентисана на деловање – модле за планирање наставе	23
2.	Обука у бироу – фаза јединственог рада	39
3.	Тестови и оцењивање – развијање задатака знања	24
4.	Тестови и оцењивање – развијање ситуацијских задатака	45
5.	Тестови и оцењивање – развијање задатака случајева	48
8.	Тестови и оцењивање – састављање тестова и оцењивање	27
Укупно		206

Образовни профил ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР – оглед

ЦИЉЕВИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА	ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА По завршеном образовању за овај профил, ученик ће стећи:		
	знања	вештине	радне компетенције
<ul style="list-style-type: none"> – Самостално обављање различитих административних послова – Стицање општих и стручних економских и правних знања, неопходних за вођење пословне и службене кореспонденције – Развијање способности коришћења нових метода и примене нових техника у обављању конкретних задатака – Схватање значаја који тачност, уредност, одговорност, систематичност, самоиницијатива и самосталност имају при обављању послова и задатака – Стицање културе комуницирања са колегама, претпостављенима и пословним партнерима на матерњем и страном језику – Оспособљавање за континуирано праћење савремене стручне литературе ради унапређивања сопственог рада – Стицање знања неопходних за наставак даљег школовања 	<ul style="list-style-type: none"> – неопходна за рад у канцеларији – потребна за коришћење савремених информатичких средстава за обраду података – неопходна за успешно прилагођавање променама у окружењу – о менаџмент активностима и савременом тржишном начину пословања – потребна за успешно вођење једноставних књиговодствених евиденција 	<ul style="list-style-type: none"> – потребне за успешно обављање пословне и службене комуникације – неопходне за тачно, уредно и брзо обављање послова у кореспонденцији са пословним партнерима – потребне за обављање послова уз поштовање правила пословног бонтона – потребне за одржавање правилног односа према колегама, сарадницима, руководству и пословним партнерима – неопходна за успешно примењивање иновација у пословању – неопходна за брзо, тачно и уредно обављање канцеларијских послова коришћењем савремене опреме, прибора и алата 	<ul style="list-style-type: none"> – потребне за ефикасно обављање послова на радном месту – неопходне за успешно коришћење савремених средстава комуникације и кореспонденције – потребне за успешно обављање послова из области канцеларијског пословања, књиговодства, менаџмента, предузетништва и маркетинга – неопходне за обављање послова на радном месту самостално и у тиму

Образовни профил ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР - оглед

ЦИЉЕВИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА:

Циљ стручног образовања за огледни образовни профил ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР је оспособљавање ученика за радне компетенције (табела доле). С обзиром на неопходност сталног прилагођавања променљивим захтевима тржишта рада, на потребу континуираног образовања, стручног усавршавања, развој каријере, унапређење запошљавања, ученици ће бити оспособљени за:

- примену теоријских знања у практичном контексту;
- ефикасан самосталан и тимски рад;
- преузимање одговорности за властито учење и напредовање у послу и каријери;
- благовремено реаговање на промену у радној средини;
- препознавање пословних могућности у радној средини и ширем социјалном окружењу;
- примену сигурносних и здравствених мера у процесу рада;
- рад у складу са принципима одржања животне средине;
- употребу информатичке технологије у прикупљању, организовању и коришћењу информација у раду и свакодневном животу.

Ове мултифункционалне вештине и способности су резултат:

- флексибилне и на квалитет ученичких постигнућа усмерене школске организације;
- заједничког рада наставника и ученика у свим модулима и предметима;
- примене стратегија, метода и техника активног учења и усвајања знања и вештина у настави.

ОЧЕКИВАНИ ИСХОДИ СТРУЧНОГ ОБРАЗОВАЊА:

Радне компетенције	Знања	Вештине	Ставови
По завршеном образовању за овај профил ученик ће бити у стању да:			
<ul style="list-style-type: none"> – обавља послове платног промета у земљи и иностранству – саставља и евидентира књиговодствену документацију – саставља финансијске и пореске извештаје 	<ul style="list-style-type: none"> – објасни употребу инструмента платног промета у земљи и иностранству – разликује екстерну и интерну књиговодствену документацију – наведе правила и објасни поступке за израду обрачуна – објасни правила и начела књиговодствене евиденције – тумачи финансијске и пореске извештаје – објасни примену законске регулативе из области рачуноводства 	<ul style="list-style-type: none"> – попуни инструменте платног промета у земљи и иностранству – састави сопствену књиговодствену документацију – изради обрачуна за потребе књиговодства – контира и књижи настале пословне промене – изради финансијске и пореске извештаје – примени законску регулативу и међународне стандарде из области рачуноводства – користи савремену информациону технологију 	<ul style="list-style-type: none"> – савесно, одговорно, благовремено и уредно обавља поверене му послове – позитивно се односи према примени санитарних и здравствених мера у канцеларији – испољи љубазност, комуникативност, предузимљивост, ненаметљивост и флексибилност у односу према клијентима и сарадницима – испољи позитиван однос према значају функционалне и техничке исправности опреме и средстава за рад – ефикасно организује време – испољи позитиван однос према професионално-етичким нормама и вредностима

Општина		Економски техничар (IV CCC)	Правни техничар (IV CCC)	Правни техничар за опште послове	Управни техничар
Србија		22,377	2,593	74	1,738
1	Тутин	48	6	1	1
2	Сјеница	25	0	0	4
3	Чајетина	28	1	0	4
4	Кнић	60	3	0	3
5	Нова Варош	35	1	0	10
6	Пријепоље	157	5	0	14
7	Мали Зворник	136	6	0	10
8	Лапово	31	3	1	3
9	Нови Пазар	597	79	0	26
10	Ћићевац	58	3	2	1
11	Љиг	19	1	0	1
12	Крупань	54	2	0	6
13	Љубовија	45	3	1	17
14	Косјерић	59	10	1	0
15	Лајковац	24	4	1	7
16	Мионица	13	2	0	1
17	Рашка	98	1	0	22
18	Брус	36	2	0	1
19	Бајина Башта	65	16	0	4
20	Лучани	91	0	0	3
21	Варварин	36	4	0	2
22	Горњи Милановац	169	8	0	18
23	Рача (Крагујевачка)	12	1	0	4
24	Ариље	83	1	0	3
25	Осечина	23	2	0	2
26	Ивањица	133	5	1	6
27	Владимирци	53	2	1	2
28	Врњачка Бања	79	3	0	4
29	Прибој	109	7	0	27
30	Уб	61	6	0	11
31	Баточина	52	2	0	9
32	Ужице	183	2	0	35
33	Деспотовац	48	7	0	0
34	Аранђеловац	272	5	0	17
35	Лозница	563	87	0	13
36	Ћуприја	80	5	2	3
37	Параћин	320	3	0	11
38	Пожега	79	4	0	15
39	Топола	61	1	0	4
40	Трстеник	100	3	0	3
41	Чачак	452	25	13	17
42	Богатић	95	8	0	7
43	Свилајнац	51	4	0	1
44	Коцељева	66	1	0	2

45	Крагујевац – град	687	85	3	52
46	Рековац	59	1	0	2
47	Александровац	52	8	0	2
48	Крушевац	499	84	0	31
49	Јагодина	206	63	0	17
50	Шабац	422	40	0	29
51	Ваљево	335	3	1	3
52	Краљево	476	23	0	65
53	Ниш	0	0	0	0
54	Црна Трава	11	0	0	1
55	Голубац	18	0	2	1
56	Кучево	31	0	0	5
57	Гаџин Хан	24	6	0	0
58	Босилеград	19	2	1	11
59	Жагубица	39	1	0	2
60	Сврљиг	70	5	0	9
61	Костолац	4	0	0	0
62	Мало Црниће	8	0	0	0
63	Ниш – Нишка Бања	52	19	0	1
64	Димитровград	18	2	0	31
65	Прешево	50	4	1	0
66	Трговиште	64	8	0	2
67	Жабари	10	0	0	0
68	Бабушница	34	6	0	0
69	Мајданпек	75	6	0	3
70	Ражањ	43	0	0	3
71	Бела Паланка	27	1	0	3
72	Куршумлија	238	0	0	4
73	Медвеђа	118	2	0	0
74	Велико Градиште	55	0	0	3
75	Бољевац	50	1	0	0
76	Бор	162	22	0	5
77	Петровац	33	14	0	1
78	Пирот	266	5	0	23
79	Бујановац	166	2	1	13
80	Дољевац	74	7	0	4
81	Кладово	32	2	0	14
82	Ниш – Црвени крст	140	23	0	11
83	Сокобања	42	5	0	4
84	Ниш – Пантелеј	214	38	0	27
85	Блаце	43	4	0	1
86	Мерошина	28	5	0	5
87	Ниш – Медиана	395	85	0	50
88	Смедеревска Паланка	58	18	0	18
89	Књажевац	96	9	0	51
90	Ниш – Палилула	356	65	2	41
91	Власотинце	140	16	4	41
92	Велика Плана	120	4	5	6

93	Зајечар	279	73	1	21
94	Смедерево	232	33	2	21
95	Лебане	127	32	1	3
96	Пожаревац	151	9	2	19
97	Владичин Хан	89	70	0	4
98	Житорађа	54	1	0	6
99	Бојник	106	2	0	19
100	Неготин	53	4	0	1
101	Сурдулица	31	11	0	3
102	Врање	358	115	4	3
103	Алексинач	147	5	1	31
104	Прокупље	124	4	2	24
105	Лесковац	670	104	1	27
106	Витина	0	0	0	0
107	Гњилане	0	0	0	0
108	Косовска Каменица	0	0	0	0
109	Србица	2	0	0	0
110	Глоговац	0	0	0	0
111	Качаник	0	0	0	0
112	Косово Поље	0	0	0	0
113	Липљан	0	0	0	0
114	Подујево	0	0	0	0
115	Приштина – град	0	0	0	0
116	Урошевац	0	0	0	0
117	Ђаковица	0	0	0	0
118	Пећ	0	0	0	0
119	Ораховац	2	0	0	0
120	Призрен	0	0	0	0
121	Сува Река	0	0	0	0
122	Зубин Поток	115	28	0	2
123	Косовска Митровица	151	46	0	0
124	Клина	0	0	0	0
125	Вучитрн	32	4	0	0
126	Обилић	33	2	1	1
127	Исток	3	0	0	0
128	Звечан	115	16	0	0
129	Лепосавић	191	26	0	5
130	Београд – Савски венац	50	10	0	5
131	Београд – Стари град	64	7	0	8
132	Београд – Врачар	70	6	0	4
133	Београд – Гроцка	100	6	0	5
134	Београд – Сопот	71	2	1	0
135	Београд – Сурчин	55	7	0	8
136	Београд – Звездара	224	34	0	32
137	Београд – Вождовац	215	21	2	33
138	Београд – Младеновац	228	8	1	9
139	Београд – Раковица	221	25	0	22
140	Београд – Лазаревац	112	6	2	16

141	Београд – Нови Београд	376	49	2	42
142	Београд – Чукарица	326	40	0	38
143	Београд – Барајево	96	5	0	8
144	Београд – Земун	301	42	0	26
145	Београд – Палилула	276	42	0	31
146	Београд – Обреновац	136	14	0	17
147	Бачки Петровац	8	15	0	2
148	Сремски Карловци	20	3	0	0
149	Ада	46	5	0	0
150	Беочин	31	1	0	1
151	Опово	14	5	1	3
152	Темерин	97	14	0	0
153	Бела Црква	36	1	0	14
154	Нови Бечеј	80	6	0	5
155	Пећинци	45	2	0	1
156	Тител	46	3	0	1
157	Нови Кнежевац	22	8	0	2
158	Сечањ	21	11	0	1
159	Чока	41	9	0	0
160	Ириг	27	5	0	3
161	Сента	66	13	0	0
162	Апатин	52	17	0	1
163	Кањижа	44	5	0	1
164	Србобран	53	8	0	4
165	Бечеј	130	6	1	4
166	Житиште	54	3	0	4
167	Стара Пазова	174	7	0	5
168	Пландиште	74	2	0	0
169	Ковачица	71	9	0	2
170	Мали Иђош	39	4	0	0
171	Алибунар	200	10	0	3
172	Жабалъ	94	6	0	5
173	Кикинда	154	18	0	7
174	Сремска Митровица	133	57	1	3
175	Оџаци	115	18	0	1
176	Нова Црња	30	5	0	1
177	Бач	47	6	0	3
178	Инђија	151	26	0	8
179	Суботица	296	16	0	16
180	Бачка Паланка	264	11	0	21
181	Врбас	189	11	2	16
182	Рума	105	2	1	24
183	Зрењанин	245	50	0	21
184	Шид	85	30	0	1
185	Кула	200	33	0	9
186	Бачка Топола	83	14	0	3
187	Ковин	56	7	0	12
188	Панчево	398	35	0	12

189	Вршац	195	6	0	5
190	Сомбор	211	32	0	2
191	Нови Сад – град	831	91	1	68

Интересовање ученика за упис у образовни профил Пословни администратор – 2010.

Образовни профил	Назив школе	Седиште школе	Укупно места у школи	Уписани по 1. жељи
ПОСЛОВНИ АДМИНИСТРАТОР – ОГЛЕД	Правно-биротехничка школа „Димитрије Давидовић“	Земун	48	41
	Правно-пословна школа Београд	Београд	48	47
	Економско-трговинска школа	Сопот	24	23
	Друга економска школа	Београд	48	37
	Економско-трговинска школа	Бор	24	20
	Економска школа „Ђука Динић“	Лесковац	24	5
	Економско-трговинска школа	Бечеј	24	23
	Економско-трговинска школа	Бечеј	24	20
	Средња школа „Лукијан Мушички“	Темерин	24	16
	Економска школа „Ваљево“	Ваљево	48	35
	Средња економска школа	Лозница	24	21
	Економско-трговинска школа	Шабац	24	4
	Економско-трговинска школа	Врање	48	34
	Економско-трговинска школа	Смедерево	24	13
	Економско-трговинска школа	Крушевац	24	22
	Економско-трговинска школа	Краљево	24	24
	Економско-трговинска школа	Нови Пазар	24	11
	Економско-трговинска школа „Вук Караџић“	Стара Пазова	24	18
	Економско-трговинска средња школа	Сента	24	24
	Економско-трговинска средња школа	Сента	24	19
	Економско-трговинска школа „Јован Трајковић“	Зрењанин	24	11
	Економско-трговинска школа	Зајечар	24	21
	Економско-трговинска школа	Кула	48	28
	Средња школа „Свети Ахилије“	Ариље	24	23
	Техничка школа	Пожега	24	21
	Економска школа	Ужице	24	15
	Административно-биротехничка школа	Ниш	48	46
	Економско-угоститељска школа „Слободан Минић“	Аранђеловац	24	23
	Средња економска школа	Сомбор	48	19

Интересовање ученика за упис у образовни профил Финансијски администратор – 2010.

Образовни профил	Назив школе	Седиште школе	Укупно места у школи	Уписани по 1. жељи
ФИНАНСИЈСКИ АДМИНИСТРАТОР – ОГЛЕД	Пета економска школа „Раковица“	Раковица	24	24
	Економско-трговинска школа	Сопот	24	15
	Друга економска школа	Београд	48	45
	Економско-трговинска школа	Бор	24	24
	Економска школа „Ђука Динић“	Лесковац	24	13
	Економско-трговинска школа	Бечеј	24	12
	Економско-трговинска школа	Бечеј	24	17
	Економско-трговинска школа	Шабац	48	46
	Економска школа	Чачак	48	44
	Економско-трговачка школа „Књаз Милош“	Горњи Милановац	24	22
	Стручна школа „Свети Сава“	Бујановац	24	18
	Економско-трговинска школа	Врање	24	11
	Економска школа Пирот	Пирот	24	24
	Економско-трговинска школа	Параћин	48	47
	Економско-трговинска школа	Смедерево	24	22
	Економско-трговинска школа	Крушевац	24	18
	Економска средња школа „Боса Милићевић“	Суботица	24	24
	Економска средња школа „Боса Милићевић“	Суботица	24	13
	Економска школа „9. мај“	Сремска Митровица	24	24
	Економско-трговинска школа „Јован Трајковић“	Зрењанин	24	26
	Економско-трговинска школа	Зајечар	24	20
	Економско-трговинска школа	Кула	24	23
	Економско-трговинска школа	Пријепоље	24	23
	Економска школа	Ужице	24	19
	Економска школа „Нада Димић“	Земун	48	46
	Економско-трговинска школа	Кикинда	24	20
	Економско-угоститељска школа „Слободан Минић“	Аранђеловац	24	10
	Средња школа „Бранислав Нушић“	Сокобања	24	18
	Средња економска школа	Сомбор	24	14

